

ตารางแสดง ตัวเหลือง : ผลการพยากรณ์เนื้อที่ ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ เปรียบเทียบ ปีเพาะปลูก
2543/44 กับ 2544/45

พยากรณ์เมื่อเดือนธันวาคม 2544

ประเทศ/ ภาค/จังหวัด	เนื้อที่ปลูก (พันไร่)			เนื้อที่เก็บเกี่ยว (พันไร่)	ผลผลิต (พันตัน)			ผลผลิตต่อไร่/ปลูก (กิโลกรัม)		
แพร่	79,005	81,187	2.76	78,629	15,114	15,908	5.25	191	196	2.62
รุ่น 1	30,657	32,748	6.82	30,690	5,396	6,026	11.68	176	184	4.55
รุ่น 2	48,348	48,439	0.19	47,939	9,718	9,882	1.69	201	204	1.49

2.11 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.11.1 สภาพทางเศรษฐกิจ

1. ผลิตภัณฑ์มวลรวม

ผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งจังหวัด (GPP) ราคาตลาดปี 2542 มูลค่า 12,946 ล้านบาท แยกตามสาขาดังนี้

- สาขาบริการ มูลค่า 6,547 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 50.57
- สาขาการค้าปลีกและส่ง มูลค่า 2,880 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 22.25
- สาขาเกษตรกรรม มูลค่า 2,598 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 20.07
- สาขาอุตสาหกรรม มูลค่า 920 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 7.11

รายได้เฉลี่ยของประชากร (2542) จำนวน 25,334 บาท/คน/ปี เป็นอันดับที่ 17 ของภาคเหนือ และอันดับที่ 63 ของประเทศ
(ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดแพร่)

2. การเงินและธนาคาร

ปริมาณเงินฝาก ปี 2542 มีปริมาณเงินฝาก 87,597.80 ล้านบาท
สินเชื่อ ปี 2542 มีปริมาณสินเชื่อ 66,518.80 ล้านบาท
ธนาคาร มีธนาคารทั้งสิ้น 10 ธนาคาร จำนวนสาขา 26 สาขา โดยอยู่ในเขต
อำเภอเมืองแพร่ 9 ธนาคาร อำเภออื่น ๆ 10 ธนาคาร 17 สาขา ดังนี้
-รายชื่อธนาคาร ได้แก่ กรุงไทย กสิกรไทย กรุงเทพ กรุงศรีอยุธยา ทหาร
ไทย ไทยพาณิชย์ เอเซีย ออมสิน และ ธกส.

- สาขาในแต่ละอำเภอ ได้แก่
- เมือง ทุกธนาคาร ยกเว้น ธนาคารเอเซีย

- สูงเม่น ได้แก่ ธนาคารทหารไทย ออมสิน และ ธกส.
- เด่นชัย ได้แก่ ธนาคารกสิกรไทย กรุงเทพฯ และออมสิน
- สอง ได้แก่ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ออมสิน และ ธกส.
- ร่องขวาง ได้แก่ ธนาคารไทยพาณิชย์ ออมสิน และ ธกส.
- ล่อง ได้แก่ ธนาคารกรุงไทย เอเชีย และ ธกส.
- วังจันทน์ ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพฯ และ ธกส.
- หนองม่วงไข่ –ไม่มี-

บริษัทเงินทุน มี 1 แห่ง อยู่ที่อำเภอเมือง

(ที่มา : สำนักงานคลังจังหวัดแพร่ และธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคเหนือ)

3. พืชเศรษฐกิจ

มีการปลูกพืชประมาณ 693,569 ไร่ มูลค่าประมาณ 10,307,104,968 บาท พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ 5 อันดับแรก (เรียงตามมูลค่าการผลิต) ได้แก่

1. ข้าว พื้นที่เพาะปลูก 309,313 ไร่ มูลค่า 8,578,502,802 บาท
2. ส้มเขียวหวาน พื้นที่เพาะปลูก 36,026 ไร่ มูลค่า 344,028,160 บาท
3. ข้าวโพด พื้นที่เพาะปลูก 112,292 ไร่ มูลค่า 317,011,545 บาท
4. มะขามหวาน พื้นที่เพาะปลูก 37,064 ไร่ มูลค่า 254,592,506 บาท
5. ลำไย พื้นที่เพาะปลูก 11,732 ไร่ มูลค่า 229,986,686 บาท

พื้นที่ทำการเกษตรทั้งสิ้น 849,877 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 21.10 แยก ได้ดังนี้

- 1) ที่นา พื้นที่ 317,251 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.65
- 2) พืชไร่ พื้นที่ 284,283 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.96
- 3) ไม้ผล พื้นที่ 109,064 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.67
- 4) ไม้ดอก ไม้ประดับ พื้นที่ 10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.001
- 5) พืชผัก พื้นที่ 11,109 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.48
- 6) ไม้ยืนต้น พื้นที่ 19,440 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.14
- 7) อื่น ๆ พื้นที่ 128,148 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.14

(ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่)

4. การปศุสัตว์

การปศุสัตว์มีมูลค่าประมาณ 902,062,515 บาท สัตว์เศรษฐกิจสำคัญ ได้แก่

- โค ปริมาณการเลี้ยงประมาณ 46,491 ตัว มูลค่า 697,365,000 บาท
- กระบือ ปริมาณการเลี้ยงประมาณ 4,730 ตัว มูลค่า 85,140,000 บาท
- สุกร ปริมาณการเลี้ยงประมาณ 26,125 ตัว มูลค่า 78,375,940 บาท
- เป็ด ปริมาณการเลี้ยงประมาณ 34,749 ตัว มูลค่า 2,084,940 บาท
- ไก่ ปริมาณการเลี้ยงประมาณ 761,301 ตัว มูลค่า 57,097,575 บาท

(ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดแพร่)

5. การประมง

มีครัวเรือนที่ทำการประมงประมาณ 11,211 ครัวเรือน โดยทำการเลี้ยงปลาในกระชัง 220 กระชัง ในสระน้ำ 4,270 สระ คิดเป็นปริมาณผลผลิตทั้งหมดประมาณ 668,950 กิโลกรัม

(ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดแพร่)

6. การอุตสาหกรรม

จังหวัดแพร่ มีโรงงานอุตสาหกรรมที่เปิดดำเนินการทั้งสิ้น 643 โรง จำนวนเงินลงทุน 1,040,997,000 บาท จำนวนแรงงาน 49,444 แรงงาน และมีการจ้างงาน จำนวน 8,050 คน เป็นแรงงานชาย 4,837 คน และแรงงานหญิง 3,213 คน

ตารางแสดงจำนวนโรงงาน เงินทุน คนงาน ตามรายอำเภอ

อำเภอ	จำนวน (โรง)	คิดเป็น ร้อยละ	จำนวนเงินลงทุน (บาท)	จำนวนคนงาน			จำนวนแรงงาน
				ชาย	หญิง	รวม	
เมือง	279	43.39	514,433,000	1,767	1,215	2,982	16,850
สูงเม่น	158	24.57	135,725,000	1,306	603	1,909	7,988
เด่นชัย	73	11.35	185,094,000	793	887	1,608	12,751
ร้องกวาง	40	6.22	97,900,000	454	340	794	6,253
สอง	42	6.53	30,515,000	246	78	324	2,063
ลอง	36	5.60	43,654,000	199	73	272	2,217
วังชิ้น	6	0.94	11,216,000	29	3	32	815
หนองม่วงไข่	9	1.40	22,460,000	43	14	57	507
รวม	643	100.00	1,040,997,000	4,837	3,213	8,050	49,444

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดแพร่

7. การสหกรณ์และการรวมกลุ่ม

สหกรณ์

มีสหกรณ์และการรวมกลุ่มสหกรณ์ รวมทั้งสิ้น 4 ประเภท 40 สหกรณ์ เงินกองทุน 1,678,776 ล้านบาท สมาชิก 105,094 คน มูลค่าการผลิต 760,960 ล้านบาท ได้แก่

1) สหกรณ์การเกษตร จำนวน 24 สหกรณ์ เงินกองทุน 358,061 ล้านบาท สมาชิก 84,195 คน มูลค่าการผลิต 760,960 ล้านบาท (รวมชุมนุมสหกรณ์ 1 แห่ง)

2) สหกรณ์ออมทรัพย์ จำนวน 6 สหกรณ์ เงินกองทุน 1,299.689 ล้านบาท สมาชิก 9,521 คน

3) สหกรณ์ร้านค้า จำนวน 40 สหกรณ์ เงินกองทุน 18,485 ล้านบาท สมาชิก 9,872 คน

4) สหกรณ์บริการ จำนวน 6 สหกรณ์ เงินกองทุน 2,541 ล้านบาท สมาชิก 1,506 คน

(ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดแพร่)

การรวมกลุ่ม มีกลุ่มต่างๆ 1,061 กลุ่ม สมาชิก 85,461 คน เงินทุน 31,822,462 บาท ได้แก่

-กลุ่มออมทรัพย์ 271 กลุ่ม สมาชิก 17,459 คน เงินทุน 22,203,462 บาท

-กลุ่มอาชีพ 139 กลุ่ม สมาชิก 5,529 คน เงินทุน 952,000 บาท

-กพสม. 566 กลุ่ม สมาชิก 5,392 คน

-กพสค. 76 กลุ่ม สมาชิก 936 คน

-กพสง. 8 กลุ่ม สมาชิก 134 คน

-ชมรมกลุ่มสตรี 1 กลุ่ม สมาชิก 56,011 คน เงินทุน 8,667,000 บาท

(ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่)

8. สถานประกอบการและลูกจ้าง

จำนวนกำลังแรงงานมีทั้งสิ้น 256,896 คน จำนวนคนมีงานทำ 244,594 คน คนว่างงาน 12,302 คน คิดเป็นร้อยละ 4.79 มีผู้ผ่านการฝึกอาชีพ 9,270 คน และมีการบรรจุนงานของผู้ว่างงาน 17.29 % มีลูกจ้างเอาประกันตน 9,395 คน

สถานประกอบการ

ขนาดสถาน ประกอบการ	จำนวน (แห่ง)	มีจำนวนถูกจ้าง			หมายเหตุ
		ชาย(คน)	หญิง(คน)	รวม	
1-9	680	1,222	856	2,082	
10-19	146	732	1,754	2,486	
20-49	52	883	1,111	1,994	
50-90	18	452	837	1,289	
100-200	12	618	1,151	1,769	
รวม	908	3,907	5,713	9,620	

ที่มา : สำนักงานแรงงานและสวัสดิการสังคมจังหวัดแพร่, สำนักงานจัดหางานจังหวัดแพร่ และสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดแพร่

2.11.2 สภาพทางสังคม

1. การศึกษา

จำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2543

ที่	ระดับ	จำนวน
1	ก่อนการประถมศึกษา	14,334
2	ประถมศึกษา	41,093
3	มัธยมศึกษาตอนต้น	18,572
4	มัธยมศึกษาตอนปลาย	16,677
	-สายสามัญ	9,475
	-สายอาชีพ	7,202
5	ระดับอุดมศึกษา	4,759
	รวม	95,435

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแพร่

2. ศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และการละเล่นพื้นเมือง

การนับถือศาสนาของประชาชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ โดยแยกได้

ดังนี้

ประชาชนที่นับถือศาสนา	จำนวนประชาชน	คิดเป็นร้อยละ
พุทธศาสนิกชน	490,667	98.28
อิสลามิกชน	689	0.14
คริสต์ศาสนิกชน	7,875	1.58
รวม	499,231	100

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแพร่

จำนวนแหล่งข้อมูลด้านวัฒนธรรม

1. ศูนย์วัฒนธรรม	5	ศูนย์
2. โบราณสถาน	15	แห่ง
- ขึ้นทะเบียนแล้ว	10	แห่ง
- ยังไม่ขึ้นทะเบียน	5	แห่ง
3. พิพิธภัณฑ์ของเอกชน	1	แห่ง
4. พิพิธภัณฑ์ของวัด	2	แห่ง

ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญ

1. งานประเพณีไหว้พระธาตุช่อแฮเมืองแพร่ แห่งทุ่งหลวง
  2. งานเทศกาลหม้อห้อมล้อมสะโตกและงานสงกรานต์ ฟ้อนกลองอืด
  3. งานกินสลากหลวง
  4. การละเล่นพื้นเมือง ได้แก่ ฟ้อนตบหม่าผาบ ซอพื้นเมือง ฟ้อนกลองอืด
  5. การจ้อยและการซอ
  6. คำว้อ
  7. ฟ้อนกลองอืด ฟ้อนเทียน ฟ้อนแอ่น ฟ้อนเจิงตบหม่าผาบ
  8. การเอาขวัญ สะเคาะเคราะห์
- (ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแพร่)

3. การสาธารณสุข

สถานบริการสาธารณสุข

จังหวัดแพร่มีสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ประเภทโรงพยาบาลทั่วไป 1 แห่ง จำนวน 418 เตียง โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช 30 เตียง 1 แห่ง โรงพยาบาลชุมชน ขนาด 60 เตียง 1 แห่ง โรงพยาบาลชุมชน 9 เตียง 5 แห่ง สถานบริการประเภทสถานีนามัย มีสถาน

อนามัยขนาดใหญ่ จำนวน 20 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 16.81 กระจายอยู่ครบทุกอำเภอ สถานีอนามัยทั่วไป จำนวน 97 แห่ง สถานีอนามัยสาขา 2 แห่ง สถานบริการสาธารณสุขชุมชน 2 แห่ง

สัดส่วนสถานีอนามัยต่อประชากรทั้งหมด เท่ากับ 1: 4103 เกินกว่ามาตรฐานตามแผนฯ 8 ที่กำหนดไว้ คือ 1 : 3000

ตารางจำนวนสถานีอนามัยและสถานบริการสาธารณสุขรายอำเภอ จังหวัดแพร่ ปี 2543

อำเภอ	โรงพยาบาล (จำนวนเตียง)			สอ.รวม	สสช.
	ร.พ. ทั่วไป	ร.พ. ชุมชน	สัดส่วนเตียง:ประชากร	สอ.สาขา	
เมือง	1/418		1:1214	27	0
สอง		1/30	1:1940	15	0
ร้องกวาง		1/30	1:1746	16	2
สูงเม่น		1/30	1:2791	16	0
เด่นชัย		1/30	1:1277	8	0
ทอง		1/30	1:1004	14	0
วังจั่น		1/30	1:1611	17	0
หนองม่วงไข่		1/30	1:676	6	0
	1/418	7/240	1:760	119	2

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่

สำหรับสถานบริการเอกชนของจังหวัดแพร่ ประกอบด้วยโรงพยาบาลเอกชน 5 แห่ง จำนวนเตียงทั้งหมด 189 เตียง คลินิกแพทย์ 52 แห่ง คลินิกทันตกรรมชั้น 1 จำนวน 10 แห่ง ร้านขายยาทั้งหมด 64 แห่ง ร้านขายยาแผนปัจจุบันชั้น 1 ทั้งหมด 19 แห่ง ร้านขายยาที่มีเภสัชกรถือใบอนุญาต 11 แห่ง ร้านขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จ 43 แห่ง และมีสถานที่ผลิตยาแผนโบราณ 6 แห่ง

4. ความจำเป็นพื้นฐานการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต

สรุปผล จปฐ. 1 ปี 2543 ทั้ง 8 หมวด 39 ตัวชี้วัด ผ่านเกณฑ์ 27 ตัวชี้วัด ไม่ผ่านเกณฑ์ 12 ตัวชี้วัด แยกได้ดังนี้

หมวดที่ 1 สุขภาพดี (ประชาชนมีสุขภาพอนามัย) ทั้งหมด 12 ตัวชี้วัด ผ่านเกณฑ์ 8 ตัวชี้วัด ไม่ผ่านเกณฑ์ 4 ตัวชี้วัด

หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย (ประชากรมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม) ตัวชี้วัดทั้งหมด 5 ตัวชี้วัด ผ่านเกณฑ์ 4 ตัวชี้วัด ไม่ผ่านเกณฑ์ 1 ตัวชี้วัด

หมวดที่ 3 ศึกษาถ้วนทั่ว (ประชากรเข้าถึงบริการด้านการศึกษา) มีตัวชี้วัด
ทั้งหมด 7 ตัวชี้วัด ผ่านเกณฑ์ 4 ตัวชี้วัด ไม่ผ่านเกณฑ์ 3 ตัวชี้วัด

หมวดที่ 4 ครอบครัวยุคทอง มี 4 ตัวชี้วัด ผ่านเกณฑ์ 2 ตัวชี้วัด ไม่ผ่าน
เกณฑ์ 2 ตัวชี้วัด

หมวดที่ 5 รายได้มาก (มีการประกอบอาชีพและรายได้พอเพียงต่อการ
ดำรงชีวิต) มี 1 ตัวชี้วัด ไม่ผ่านเกณฑ์

หมวดที่ 6 ยากไร้และพัฒนา มี 3 ตัวชี้วัด ผ่านเกณฑ์ 2 ตัวชี้วัด ไม่ผ่านเกณฑ์
1 ตัวชี้วัด

หมวดที่ 7 พาสู่คุณธรรม มี 5 ตัวชี้วัด ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด

หมวดที่ 8 บำรุงสิ่งแวดล้อม มี 2 ตัวชี้วัด ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด

(ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่)

5. ยาเสพติด

สถิติผลการจับกุมยาเสพติดให้โทษ ตั้งแต่วันที่ 1 – 31 กรกฎาคม 2544

ประเภท	จับกุมได้		น้ำหนักของกลาง/ จำนวนของกลาง	ประเภทข้อหา								หมายเหตุ
	ราย	คน		จำหน่าย		เสพ		ครอบครอง		ผลิต		
				ราย	คน	ราย	คน	ราย	คน	ราย	คน	
เฮโรอีน	-	-	เฮโรอีน	-	-	-	-	-	-	-	-	
มอร์ฟิน	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	
ฝิ่น	3	2	ฝิ่น 18 กก. 545 กรัม	2	1	-	-	1	1	-	-	
น้ำยาเคมี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
กัญชาแห้ง	5	7	กัญชา 15.8 กรัม	-	-	-	-	5	7	-	-	
กัญชาสด	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
พืชกระท่อม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
แอมเฟตามีน(ชาบ้า)	117	146	ชาบ้า 145,664.75 เม็ด	27	34	14	14	76	98	-	-	
สารระเหย	3	3	กาว 3 ต. 3 กระป๋อง	-	-	3	3	-	-	-	-	
รวม	128	158		281	29	17	17	82	106	-	-	

สถิติผลการจับกุมยาเสพติดให้โทษ ตั้งแต่วันที่ 1 – 31 สิงหาคม 2544

ประเภท	จับกุมได้		น้ำหนักของกลาง/ จำนวนของกลาง	ประเภทข้อหา								หมายเหตุ
	ราย	คน		จำหน่าย		เสพ		ครอบครอง		ผลิต		
				ราย	คน	ราย	คน	ราย	คน	ราย	คน	
ผู้อื่น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
ผู้อื่น	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	
ฟัน	1	1	ฟัน หนัก 5 กรัม	-	-	-	-	1	1	-	-	
น้ำยาเคมี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
กัญชาแห้ง	3	3	กัญชา 2 กรัม 2 ห่อเล็ก	-	-	-	-	3	3	-	-	
กัญชาสด	6	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
พืชกระท่อม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
แอมเฟตามีน(ยาบ้า)	139	163	ยาบ้า 54,328.25 เม็ด	26	36	32	32	81	95	-	-	
สารระเหย	17	1	กาว 3 ต 3 กระป๋อง 1 ลูก	-	-	3	3	-	-	-	-	
รวม	146	170		26	36	35	35	85	99	-	-	

บทที่ 3

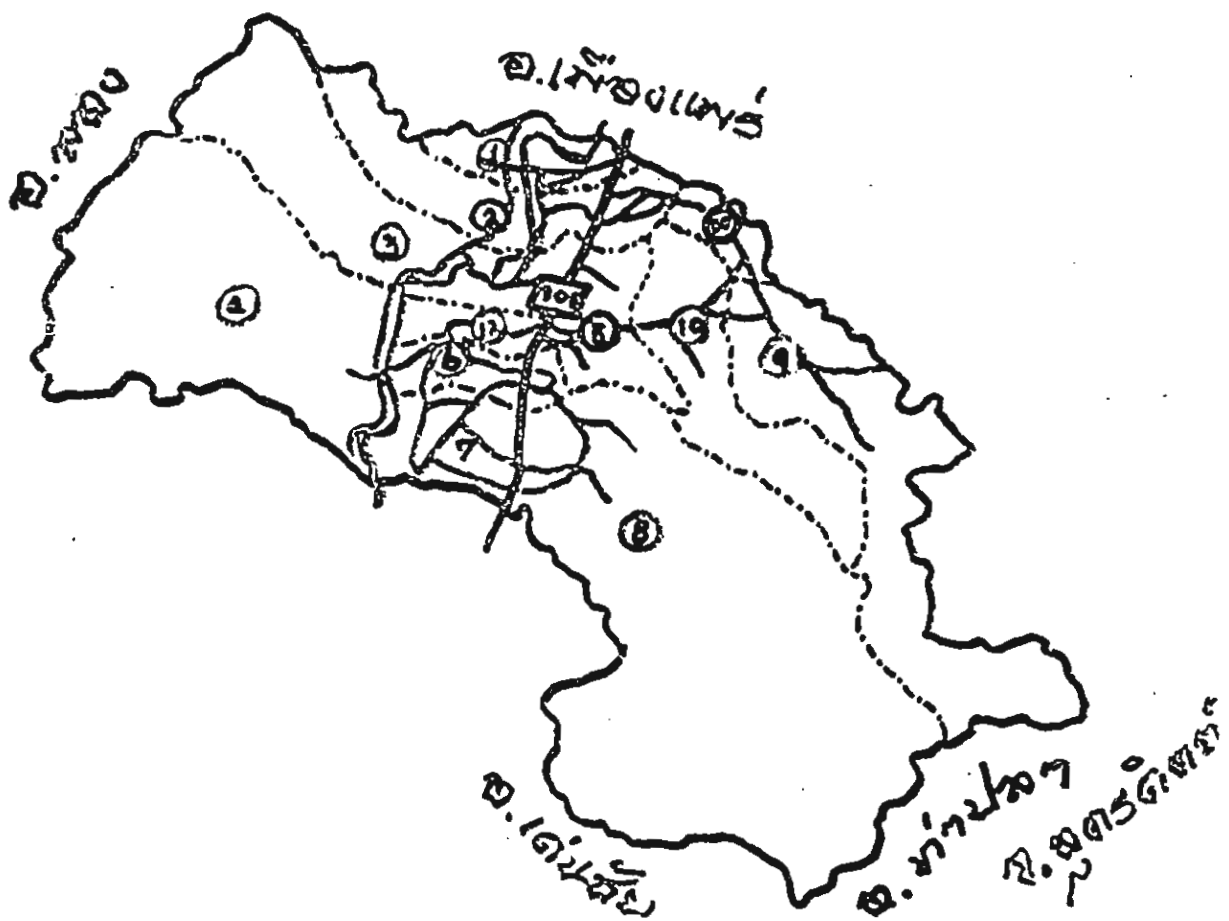
ข้อมูลพื้นฐาน อ.สูงเม่น

ที่ตั้ง อาณาเขต

อำเภอสูงเม่น ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดแพร่ ที่ว่าการอำเภอสูงเม่น ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลสูงเม่น ติดกับทางหลวงแผ่นดินสายที่ 101 (ยันตรกิจโกศล) ทางทิศตะวันตกของถนนห่างจากศาลากลางจังหวัดแพร่ 11 กิโลเมตร ห่างจากสถานีรถไฟเด่นชัย 13 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถไฟ 538 กิโลเมตร มีแม่น้ำยมไหลผ่านบริเวณท้องที่อำเภอสูงเม่น ทางทิศตะวันตกมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 375 ตารางกิโลเมตร หรือ 234,356 ไร่ พื้นที่การเกษตร 85,102 ไร่

อาณาเขต

ทิศเหนือติดต่อกับ	อ.เมืองแพร่
ทิศใต้ติดต่อกับ	อ.เด่นชัย
ทิศตะวันออกติดต่อกับ	อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์
ทิศตะวันตกติดต่อกับ	อ.เด่นชัย และ อ.ลอง

แผนที่แสดงที่ตั้งและขอบเขตตำบลและเส้นทางคมนาคม

การปกครอง

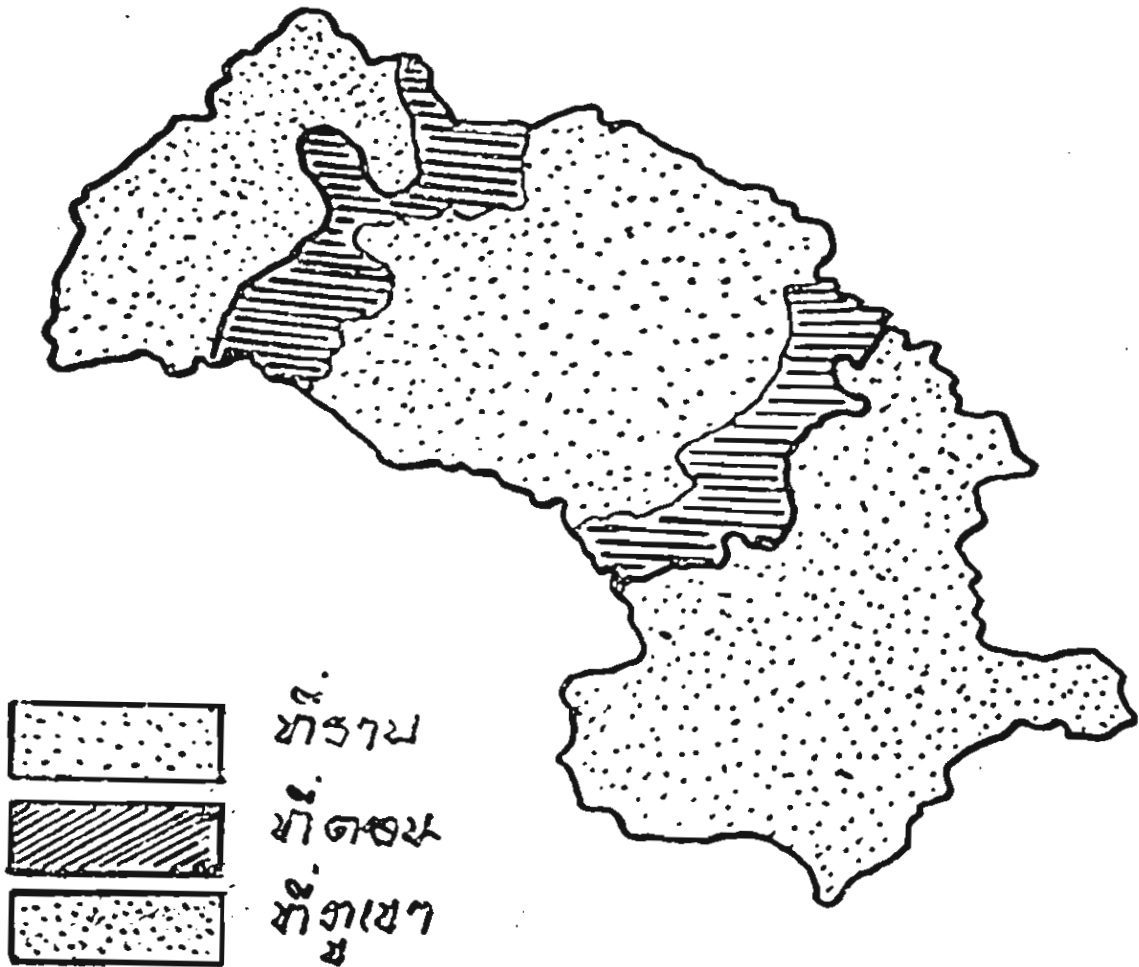
อำเภอสูงเม่น แบ่งการปกครองออกเป็น 12 ตำบล จำนวน 106 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด 77,904 คน แบ่งเป็น ชาย 37,977 คน หญิง 39,927 คน เป็นครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด 14,326 ครัวเรือนเทศบาล 1 แห่ง คือ เทศบาลตำบลสูงเม่น มีองค์การบริหารส่วนตำบล 12 แห่ง คือ

1. ตำบลสูงเม่น
2. ตำบลคอนมูล
3. ตำบลน้ำชำ
4. ตำบลบ้านกาศ
5. ตำบลบ้านกว้าง
6. ตำบลบ้านขง
7. ตำบลบ้านเหล่า
8. ตำบลร่องกาศ
9. ตำบลเวียงทอง
10. ตำบลสบสาย
11. ตำบลหัวฝาย
12. ตำบลพระหลวง

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ส่วนอำเภอสูงเม่นเป็นที่ราบหุบเขา และที่ราบโดยพื้นที่ราบอยู่บริเวณสองฝั่งแม่น้ำยม มีระดับพื้นที่ที่แตกต่างกันตั้งแต่เรียบจนถึงพื้นที่ลุ่ม ๆ คอน ๆ เป็นลูกคลื่นลอนตื้น บริเวณที่ราบมีความสำคัญต่อการเกษตร เศรษฐกิจ และการตั้งถิ่นฐานของประชากรเป็นอย่างมาก ลักษณะภูมิประเทศสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท (กรมพัฒนาที่ดิน 2536) ดังนี้

1. พื้นที่ราบถึงลูกคลื่น ลอนลาด อยู่ตามแนวแม่น้ำยมไหลผ่าน ส่วนใหญ่ใช้ทำนาและปลูกพืชไร่ ระดับความสูงของพื้นที่ 140 – 200 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ความลาดชันของพื้นที่ 0 – 8%
2. พื้นที่คลื่นลอนชันถึงเนินเขา เป็นที่รกร้าง สวนป่า หรือใช้ปลูกพืชไร่ ระดับความสูงของพื้นที่ประมาณ 160 – 200 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ความลาดชันของพื้นที่ 12 – 35%
3. พื้นที่ภูเขาสลับซับซ้อน ส่วนใหญ่ยังเป็นป่าไม้ที่สมบูรณ์ ระดับความสูงของพื้นที่ประมาณ 200 – 1650 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ความลาดชันของพื้นที่มีมากกว่า 35% ขึ้นไป

แผนที่แสดงภูมิประเทศของ อ.สูงเม่น

ลักษณะภูมิอากาศ

อำเภอสูงเม่น เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดแพร่ ที่มีลักษณะภูมิอากาศอยู่ในเขตร้อน มี 3 ฤดู คือ

1. ฤดูร้อน อยู่ในช่วงเดือน มีนาคม – เมษายน
2. ฤดูฝน อยู่ในช่วงเดือน พฤษภาคม – ตุลาคม
3. ฤดูหนาว อยู่ในช่วงเดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม

โดยในฤดูร้อนและฤดูหนาว เป็นฤดูแล้งที่มีระยะติดต่อกันนานถึง 6 เดือน ส่วนในฤดูฝนมีฝนตกชุก เป็นผลมาจากร่องกุดอากาศต่ำที่เปลี่ยนแปลงตามลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากมหาสมุทรอินเดีย ส่วนฤดูหนาวได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดมาจากประเทศจีน

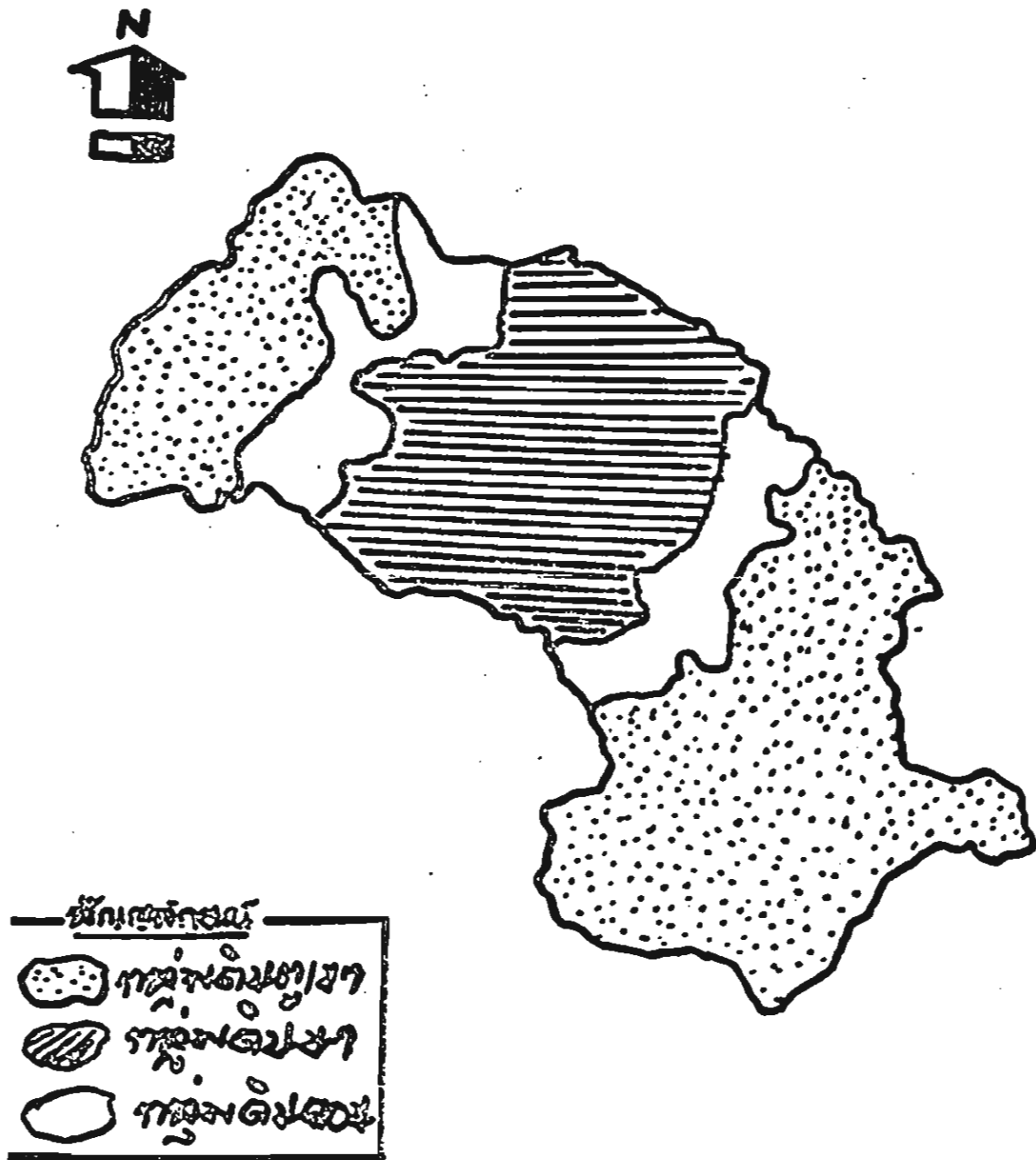
สภาพดิน

อำเภอสูงเม่นมีลักษณะดินแบ่งเป็น 4 กลุ่ม

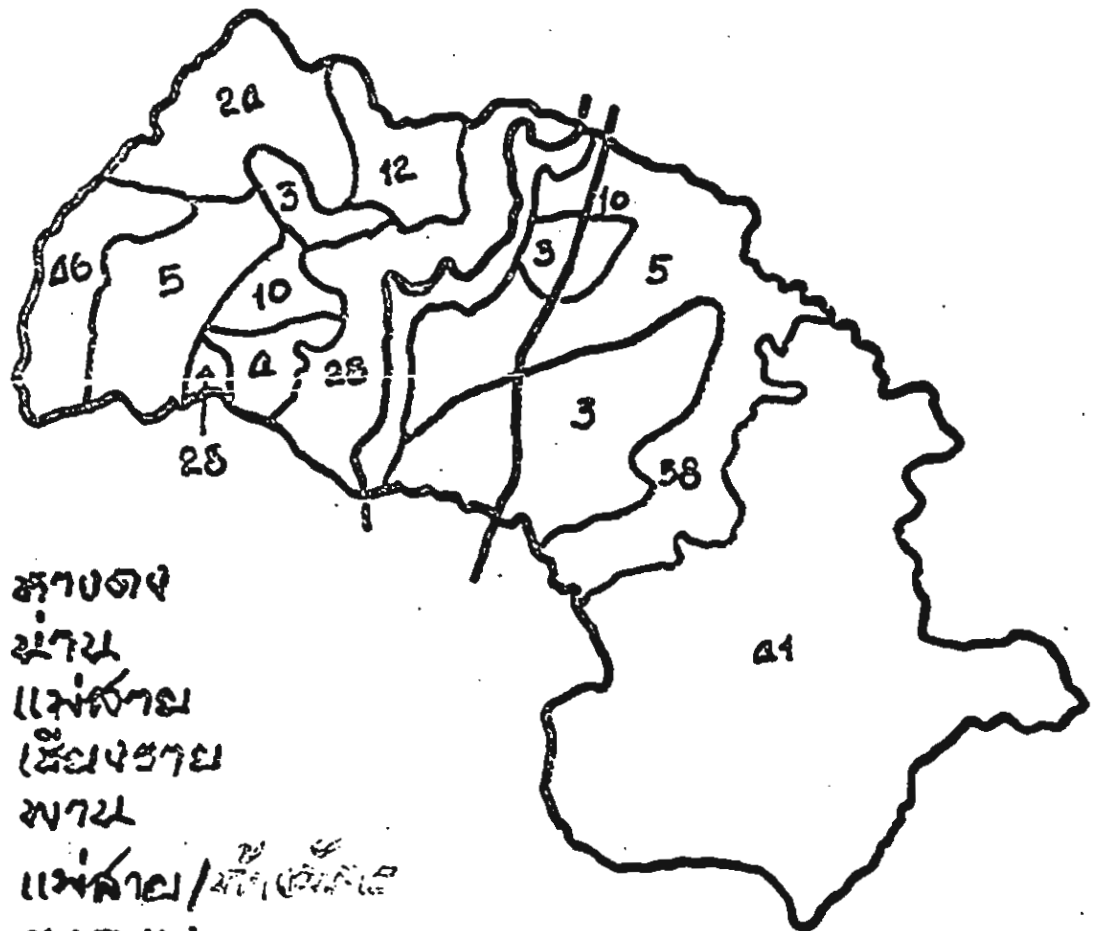
1. กลุ่มดินนา เป็นกลุ่มดินที่อยู่ในพื้นที่ราบลุ่ม มีน้ำขังในฤดูฝน เป็นกลุ่มดินที่เหมาะสมในการทำนา
2. กลุ่มดินไร่ เป็นกลุ่มดินที่มีพื้นที่อยู่ในสภาพที่ค่อนข้างเหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร่
3. กลุ่มดินคัน มีลักษณะของชั้นดินคัน มีการพัฒนาทางดินน้อย ปริมาณอินทรีย์วัตถุและความสามารถในการอุ้มน้ำของดินต่ำ
4. กลุ่มดินภูเขา มีสภาพพื้นที่เป็นภูเขา ไม่เหมาะสมสำหรับทำการเกษตร

กลุ่มดินที่พบในอำเภอสูงเม่น สามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มของชุดดิน (หน่วยที่ดิน) จำนวน 10 หน่วยที่ดิน ดังนี้ หน่วยที่ดินที่ 3 4 5 10 12 24 28 41 46 58 กระจายอยู่ตามตำบลต่าง ๆ ในอำเภอสูงเม่น

ชุดดินที่ 3	หางคง
ชุดดินที่ 4	น่าน
ชุดดินที่ 5	แม่สาย
ชุดดินที่ 10	เชียงราย
ชุดดินที่ 12	พาน
ชุดดินที่ 24	แม่สาย/ห้างฉัตร
ชุดดินที่ 28	ธาตุพนม
ชุดดินที่ 41	ท่ายาง
ชุดดินที่ 46	ท่ายาง
ชุดดินที่ 58	หน่วยผสมหินตะกอนรูปพัด

แผนที่แสดงกลุ่มดินของ อ.สูงเม่น

- 3. ทุ่งหญ้า
- 4. ไร่
- 5. แหล่งน้ำ
- 10. ไร่/สวน
- 12. ทุ่งหญ้า
- 20. แหล่งน้ำ/ไร่/สวน
- 28. ทุ่งหญ้า
- 41. ไร่
- 46. ไร่
- 58. ไร่/สวน

แผนที่แสดงเขตดินของ อ.ทุ่งมัน

แผนที่แสดงเขตดินของ อ.ทุ่งมัน

แหล่งน้ำ

1. แหล่งน้ำธรรมชาติ

-แม่น้ำยม เกิดจากภูเขาผีปันน้ำ จังหวัดน่าน เป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดไหลผ่าน
ค.สบสาย ค.ร่องกาศ ค.สูงเม่น ค.เวียงทอง ค.บ้านปง ค.น้ำชำ

-ลำน้ำแม่มาน ต้นน้ำเกิดจากภูเขาพญาพอ ไหลลงสู่อ่างแม่มาน ค.หัวฝาย มีพื้นที่
การเกษตร 15,000 ไร่

-ลำน้ำแม่สาว ต้นน้ำเกิดจากภูเขาพรงลาอ อ.ลอง ไหลสู่อ่างแม่สาว ค.บ้านปง ใช้
ประโยชน์ทางการเกษตร 3,000 ไร่

2. แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นเพื่อการเกษตร

-ชลประทานแม่ยม ฝั้งซ้ายและขวา

-อ่างแม่มาน (ค.ทับฝาย)

-อ่างแม่สาว (ค.บ้านปง)

-อ่างร่องผา (ค.เวียงทอง)

-ทำนบกเก็บน้ำร่องเขา (ค.น้ำชำ)

-สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ค.เวียงทอง ค.สบสาย ค.บ้านปง ค.น้ำชำ

แผนที่แสดงแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น

ข้อมูลชีวภาพ

การใช้ที่ดิน สามารถจำแนกได้ดังนี้

- การใช้ที่ดินเพื่อการปลูกข้าวจะอยู่บริเวณที่ราบตอนกลางของอำเภอสองเม่น
- การปลูกพืชไร่ ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขา และริมฝั่งแม่น้ำยม
- พื้นที่ป่าไม้ ส่วนมากจะอยู่ในพื้นที่ภูเขาที่มีความลาดชันสูงทางทิศตะวันออกและ

ทิศตะวันตกของตัวอำเภอ

ลักษณะการถือครองที่ดิน

ลักษณะการถือครองที่ดินทั้งหมด 234,356 ไร่ แบ่งเป็น พื้นที่อยู่อาศัย 13,683 ไร่ และพื้นที่ทำการเกษตร 64,944 ไร่ พื้นที่อื่น ๆ 22,469 ไร่ ในพื้นที่ทำการเกษตร 64,911 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่นา 52,914 ไร่ พื้นที่ไร่ 6,191 ไร่ พื้นที่ไม้ผล 6,806 ไร่ พื้นที่พืชผัก 1,171 ไร่ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 : แสดงพื้นที่ถือครอง อําเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

ตำบล	พื้นที่ ทั้งหมด	พื้นที่ทำการเกษตร						พื้นที่ในเขต ชลประทาน	พื้นที่อุปนํ้าด้วย พลังงานไฟฟ้า	ที่อยู่ อาศัย	หมายเหตุ
		ที่นา	ที่ไร่	ไม้ผล	พืชผัก	อื่นๆ	รวม				
เวียงทอง	5,807	4,070	260	310	-	120	4,760	4,070	500	890	
สบสาย	23,634	1,634	1,057	500	-	-	3,191	1,634	500	1,250	
คอนมูล	8,730	4,626	-	1,230	-	930	6,786	4,626	-	1,530	
ร่องกาศ	13,676	4,682	868	426	-	734	6,710	4,682	-	1,420	
บ้านกาศ	2,888	2,221	-	50	150	30	2,451	2,451	-	437	
บ้านกวาง	28,855	3,470	710	60	225	565	5,030	3,780	-	1,280	
สูงเม่น	5,477	4,211	-	117	-	6	4,334	4,334	-	1,143	
พระหลวง	3,902	2,875	-	78	-	-	2,953	2,953	-	549	
นาข้า	8,894	6,120	320	1,500	-	-	7,940	7,940	500	954	
หัวฝาย	71,161	6,114	545	2,020	-	15,433	24,112	6,114	-	1,640	
บ้านเหล่า	14,329	6,391	175	265	736	112	7,679	5,365	-	1,510	
บ้านปง	47,003	6,500	2,256	250	60	90	9,156	6,500	500	1,080	
รวม	234,356	52,914	6,191	6,806	1,171	18,020	85,102	54,449	2,000	13,683	

ลักษณะทางการเกษตร

1. การปลูกข้าว แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1.1 ข้าวเหนียวนาปี

1.2 ข้าวเจ้านาปี

ปลูกในสภาพพื้นที่ลุ่ม โดยมีการเตรียมดินและปลูกในเดือนมิถุนายน ถึง เดือน กรกฎาคม มีการดูแลรักษาในเดือนสิงหาคมถึงตุลาคม และเก็บเกี่ยวในช่วงเดือน พฤศจิกายน คิดเป็นพื้นที่การปลูกข้าวทั้งหมด 52,914 ไร่ ผลผลิต 680 ก.ก./ไร่ ผลผลิตรวม 35,981 ก.ก./ไร่

ปัญหาและอุปสรรค

ข้าว ปัญหาที่พบในปัจจุบัน คือ

- โรคแมลง มักจะพบโรคใบไหม้ โรคยอดฝักดาบ และ เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล หอยเชอรี่ บางตำบล

แนวทางการแก้ไข

แนะนำเกษตรกรใช้พันธุ์ต้านทานโรค และคลุกเมล็ดพันธุ์ ป้องกันโรคที่ติดมากับเมล็ด และขอรับการสนับสนุนสารเคมีจาก อ.บ.ค. ในการกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล หอยเชอรี่ ตลอดจนแนะนำทำน้ำสกัดชีวภาพจากหอยเชอรี่

2. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ แบ่งออกเป็น

2.1 การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในฤดูฝน

ในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จะเตรียมดินและปลูกในเดือนพฤษภาคม และจะดูแลรักษาจนถึงปลายเดือน กรกฎาคม ถึง ต้นเดือนสิงหาคม และเก็บเกี่ยวช่วงปลายเดือน สิงหาคม มีพื้นที่เพาะปลูก 2,200 ไร่ ผลผลิต 750 ก.ก./ไร่ ผลผลิตรวม 1,650 ตัน

2.2 การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในฤดูแล้ง

มีพื้นที่เพาะปลูก 2,600 ไร่ ผลผลิต 800 ก.ก./ไร่ ผลผลิตรวม 2,080 ตัน

ปัญหา พบเมล็ดพันธุ์มีราคาแพง และเกษตรกรขาดการปฏิบัติดูแลรักษาอย่างถูกวิธี และไม่สามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง

แนวทางแก้ปัญหา

1. ควรให้มีการรวมกลุ่มซื้อราคาจะถูกลงบ้าง
2. แนะนำเกษตรกรใส่ปุ๋ยและปฏิบัติดูแลรักษาอย่างถูกวิธีและถูกต้องตามหลักวิชาการ

3. ถั่วเหลือง

แบ่งการปลูกออกเป็น

1. ถั่วเหลืองฤดูฝน
2. ถั่วเหลืองฤดูแล้ง

1. การปลูกถั่วเหลืองฤดูฝน มีการเตรียมดินและปลูกในช่วงเดือนสิงหาคม ถึง กันยายน ดูแลรักษาในช่วงเดือนกันยายน ถึง ต้นเดือนพฤศจิกายน เก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายน มีพื้นที่การเพาะปลูก 10,500 ไร่ ผลผลิต 195 กก./ไร่ ผลผลิตรวม 205 ตัน ในสภาพพื้นที่ดอนบางครั้งในช่วงการปลูกถั่วเหลืองฤดูฝนนี้ อาจมีการปลูกถั่วเขียวลงไปแทน การปลูกถั่วเหลืองในฤดูฝน

2. การปลูกถั่วเหลืองในฤดูแล้ง ปลูกในพื้นที่ลุ่ม เริ่มเตรียมแปลงและปลูกในช่วงเดือนธันวาคม ถึงปลายเดือน มกราคม การดูแลรักษาในช่วงปลายเดือนมกราคม ถึง เดือนมีนาคม และเก็บเกี่ยวกลางเดือนมีนาคม ถึง ต้นเดือนเมษายน มีพื้นที่เพาะปลูก 23,072 ไร่ ผลผลิตรวม 4,845 ตัน

4. พืชผัก

สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี โดยปลูกในสภาพพื้นที่ดอน คิดเป็นพื้นที่ปลูก 2,959 ไร่ ผลผลิต 1,550 กก./ไร่ ผลผลิตรวม 4,586 ตัน (ดังตารางพื้นที่เพาะปลูกผัก)

5. ไม้ผล แบ่งการปลูกออกเป็น

- มะม่วง
- ลำไย
- มะขามหวาน
- ไม้ผลอื่น ๆ

การปลูกมะม่วง คิดเป็นพื้นที่ปลูก 732 ไร่ ผลผลิต 1,450 กก./ไร่ ผลผลิตรวม 1,061 ตัน

การปลูกลำไย คิดเป็นพื้นที่ปลูก 2,329 ไร่ ผลผลิต 3,000 กก./ไร่ ผลผลิตรวม 6,987 ตัน

การปลูกมะขามหวาน คิดเป็นพื้นที่ปลูก 3,474 ไร่ ผลผลิต 710 กก./ไร่ ผลผลิตรวม 2,466 ตัน

ไม้ผลอื่น ๆ คิดเป็นพื้นที่ปลูก 271 ไร่

ปัญหาที่พบ

1. ผลผลิตต่ำและคุณภาพต่ำ
2. ราคาตกต่ำจึงไม่จูงใจให้เกษตรกรลงทุนในการผลิต เพื่อพัฒนาคุณภาพผลผลิต

แนวทางแก้ไข

1. ให้ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสม
2. การคัดเกรดคุณภาพ และการแปรรูปผลผลิต ตลอดจนการบรรจุหีบห่อที่ได้มาตรฐาน

6. การปลูกยาสูบ

การเตรียมดินปลูกช่วงต้นเดือนตุลาคม และดูแลรักษาจะเริ่มในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์และเก็บเกี่ยวช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงปลายเดือนมีนาคม

ปัญหาอื่น ๆ

ในด้านพื้นที่ทำการเกษตรมีพื้นที่เล็กน้อยโดยเฉลี่ย 5 ไร่/ครัวเรือน ทำให้มีรายได้จากการเกษตรไม่พอเพียงต่อการครองชีพ

ตารางที่ 2 : พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ อำเภอสูงเม่น

พืชเศรษฐกิจ	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ก.ก./ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)
ข้าว	52,914	680	35,981
ถั่วเหลืองฤดูแล้ง	23,072	210	4,845
ถั่วเหลืองฤดูฝน	1,050	195	205
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูฝน	2,200	750	1,650
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูแล้ง	2,600	800	2,080
มะม่วง	732	1,450	1,061
ลำไย	2,329	3,000	6,987
มะขามหวาน	3,474	710	2,466
ไม้ผลอื่น ๆ	271	-	-
พืชผัก	2,959	1,550	4,586

ตารางที่ 3 : พื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ ปี 2544/2545 อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

ที่	ชนิดพืช	ตำบล	ตำบล	ตำบล	ตำบล	ตำบล	ตำบล	รวม
		สูงเม่น(1)	พระหลวง(2)	คอนมูล(3)	สบสาย(4)	ร่องกาศ(5)	บ้านกาศ(6)	
1.	<u>ข้าวเหนียวนาปี</u>							
	-พื้นที่ปลูก (ไร่)	3,771	2,650	3,126	1,384	3,207	2,050	
	-พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	3,771	2,650	3,126	1,384	3,207	2,050	
	-ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	700	700	700	700	700	700	
	-ผลผลิตรวม (กก.)	2,639,700	1,855,000	2,188,200	968,800	2,244,900	1,435,000	
2.	<u>ข้าวเจ้านาปี</u>							
	-พื้นที่ปลูก (ไร่)	440	225	1,500	250	1,475	171	
	-พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	440	225	1,500	250	1,475	171	
	-ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	700	700	710	700	710	700	
	-ผลผลิตรวม (กก.)	308,000	157,500	1,065,000	175,000	1,047,250	119,700	
3.	<u>ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์</u>							
	-พื้นที่ปลูก (ไร่)	-	-	-	287	215	-	
	-พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	-	-	-	287	215	-	
	-ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	-	-	-	800	805	-	
	-ผลผลิตรวม (กก.)	-	-	-	229,600	173,075	-	
4.	<u>ถั่วเหลือง (แดง)</u>							
	-พื้นที่ปลูก (ไร่)	1,090	790	2,860	770	1,446	450	
	-พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	1,090	790	2,860	770	1,446	450	
	-ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	200	230	220	200	207	200	
	-ผลผลิตรวม (กก.)	218,000	181,700	629,200	154,000	299,322	90000	
5.	<u>ผักกาดเขียวปลี</u>							
	-พื้นที่ปลูก (ไร่)	-	-	-	-	-	215	
	-พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	-	-	-	-	-	215	
	-ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	-	-	-	-	-	2,500	
	-ผลผลิตรวม (กก.)	-	-	-	-	-	537,500	

ตารางที่ 3 (ต่อ) : พื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ ปี 2544/2545 อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

ที่	ชนิดพืช	ตำบล	ตำบล	ตำบล	ตำบล	ตำบล	ตำบล	รวม
		บ้านกวาง(7)	หัวฝาย(8)	เวียงทอง(9)	บ้านปง(10)	น้ำรา(11)	บ้านเหล่า(12)	
6.	ผักกะหล่ำดอก							
	-พื้นที่ปลูก (ไร่)	250	-	-	-	-	210	
	-พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	250	-	-	-	-	210	
	-ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	1,250	-	-	-	-	2,000	
	-ผลผลิตรวม (กก.)	300	-	-	-	-	420,000	
7.	กะหล่ำปลี							
	-พื้นที่ปลูก (ไร่)	-	-	-	-	-	170	
	-พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	-	-	-	-	-	170	
	-ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	-	-	-	-	-	2,500	
	-ผลผลิตรวม (กก.)	-	-	-	-	-	425000	
8.	มะขาม							
	-พื้นที่ปลูก (ไร่)	-	1,850	56	30	-	48	
	-พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	-	1,850	40	30	-	40	
	-ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	-	700	750	650	-	710	
	-ผลผลิตรวม (กก.)	-	1,295,000	30,00	19,500	-	28,400	
9.	ลำไย							
	-พื้นที่ปลูก (ไร่)	40	-	180	150	1,450	36	
	-พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	40	-	120	120	1,300	10	
	-ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	1,000	-	1,100	1,200	2,010	1,420	
	-ผลผลิตรวม (กก.)	40	-	132,000	144,000	2,613,000	14,200	
10	มะม่วง							
	-พื้นที่ปลูก (ไร่)	-	170	74	70	50	89	
	-พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	-	170	69	70	20	80	
	-ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	-	750	800	750	740	710	
	-ผลผลิตรวม (กก.)	-	127,500	55,200	52,500	14,800	56,800	

ตารางที่ 4 : พื้นที่เพาะปลูก

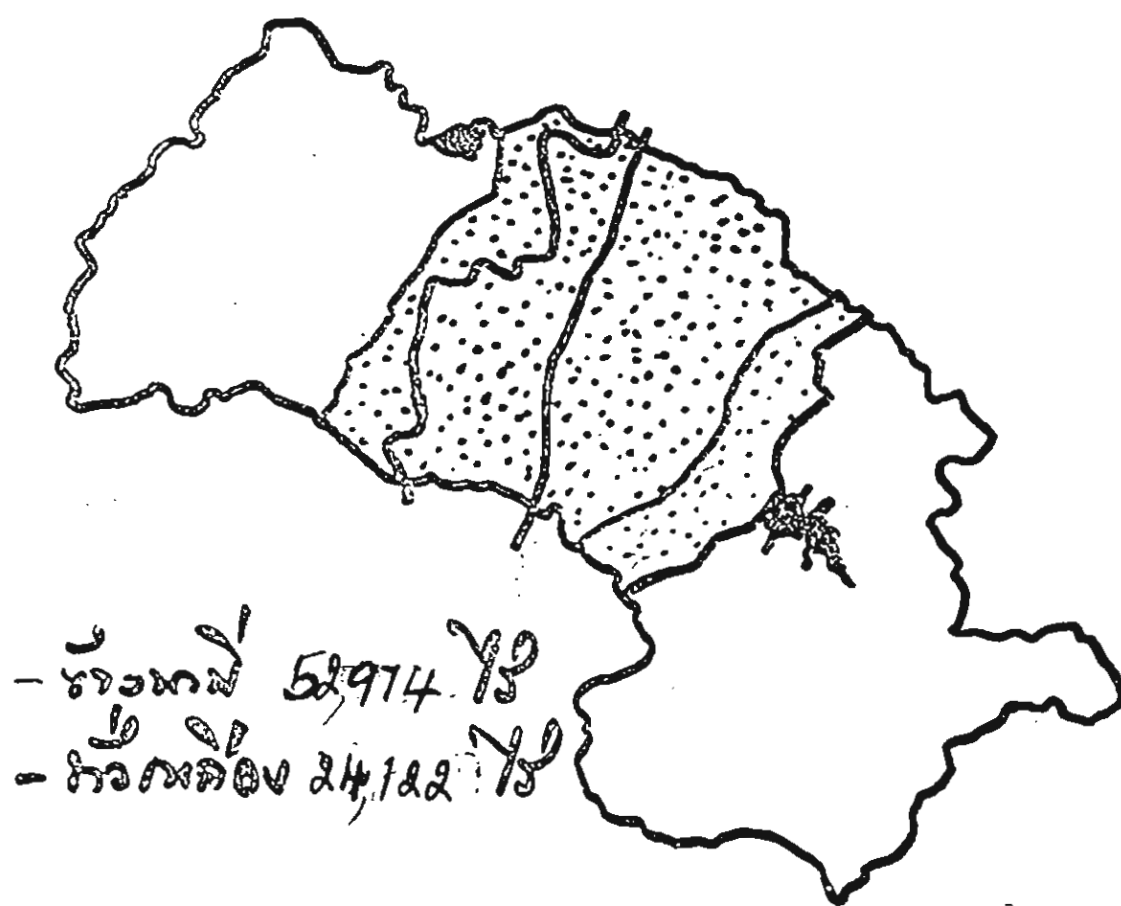
ชนิดผัก	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)								รวม
	ต.บ้านเหล่า		ต.บ้านกว้าง		ต.บ้านกาศ		รวม		
	ฤดูฝน	ฤดูแล้ง	ฤดูฝน	ฤดูแล้ง	ฤดูฝน	ฤดูแล้ง	ฤดูฝน	ฤดูแล้ง	
1. ผักกาดเขียวปลี	184	122	1,000	120	42	150	1,226	392	1,618
2.กะหล่ำดอก	40	78	50	300	20	75	110	453	563
3.ข้าวโพดฝักสด	45	-	-	-	50	320	95	320	415
4.มะเขือม่วง	-	-	-	-	28	-	28	-	28
5. ผักอื่น ๆ	77	43	100	30	35	50	212	123	335
(รวมทั้งหมด)									

รวมพื้นที่ปลูกผักทั้งหมดจำนวน 2,959 ไร่ แยกเป็นผักตลอดปี จำนวน 1,171 ไร่ และผัก
หลังฤดูการทํานา 1,788 ไร่ มีผลผลิตออกสู่ตลาดต่อวันดังนี้

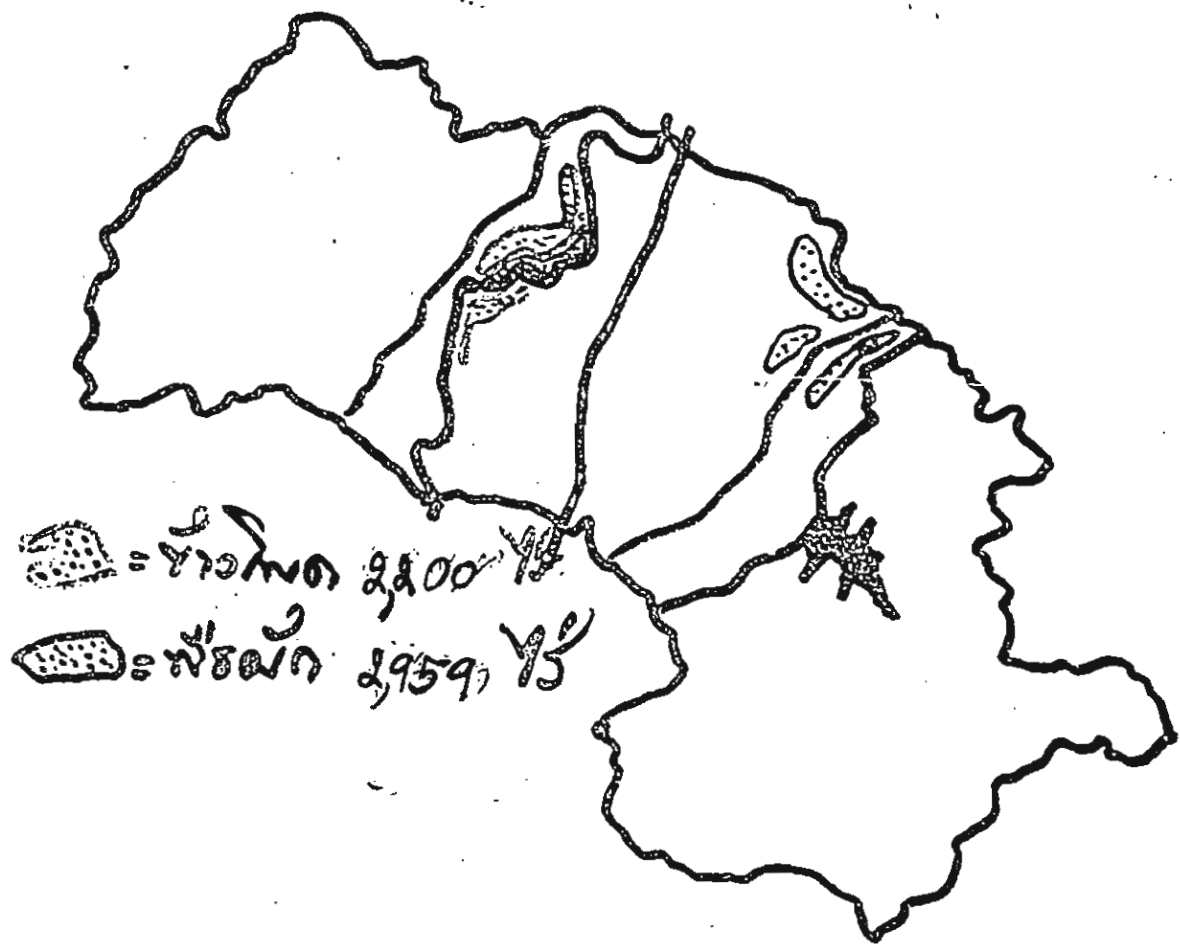
-ผักฤดูฝน ผลผลิตเฉลี่ย 45.5 ตัน

-ผักฤดูแล้ง ผลผลิตเฉลี่ย 19 ตัน

แผนที่แสดงพื้นที่ที่เพาะปลูกในการปลูกข้าว, ถั่วเหลือง

แผนที่แสดงพื้นที่ ที่เหมาะสมในการปลูกข้าวโพดและพืชผัก

แผนที่แสดงพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกไม้ผล อ.สูงเม่น

ลักษณะของเศรษฐกิจและสังคม

อ.สูงเม่นมีทั้งหมด 12 ตำบล 106 หมู่บ้าน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 22,449 ครัวเรือน และจำนวนครัวเรือนเกษตรกร 14,326 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 77,904 คน แบ่งเป็นชาย 37,977 คน หญิง 39,927 คน รายได้ครัวเรือนเกษตรกร 18,000บาท/คน/ปี (ตารางที่ 5)

งานสถาบันเกษตรกรอำเภอสูงเม่น

1. กลุ่มเกษตรกรเป็นนิติบุคคล มีจำนวน 5 กลุ่ม มีสมาชิก 370 คน
2. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีจำนวน 35 กลุ่ม มีสมาชิก 1,575 คน
3. กลุ่มยุวเกษตรกรเกษตร อำเภอสูงเม่น เป็นกลุ่มยุวเกษตรกรในโรงเรียน จำนวน 4 กลุ่ม สมาชิก 140 คน
4. กลุ่มส่งเสริมการเกษตร อำเภอสูงเม่น มีจำนวน 12 ตำบล
5. ธนาคารหมู่บ้าน อำเภอสูงเม่น มีจำนวน 6 หมู่บ้าน
กองทุนศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีจำนวน 1 ศูนย์ จำนวน 20,000 บาท

ตารางที่ 5 : ข้อมูลจำนวนประชากร/ครัวเรือนเกษตรกร

ตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	ครัวเรือน ทั้งหมด	ครัวเรือน เกษตรกร	ประชากร (คน)		
				ชาย	หญิง	รวม
สูงเม่น	9	2,057	857	1,867	1,949	3,816
คอนมูล	10	2,447	1,082	3,759	4,112	7,871
น้ำชำ	15	2,884	1,740	4,926	5,172	10,098
บ้านกาศ	7	1,080	842	1,797	1,916	3,713
บ้านกวาง	6	878	702	1,718	1,647	3,365
บ้านปง	6	1,421	1,300	2,673	2,659	5,332
บ้านเหล่า	9	1,496	1,373	2,940	3,050	5,990
ร่องกาศ	11	2,287	1,144	3,792	4,065	7,857
เวียงทอง	12	2,771	1,393	5,294	5,482	10,776
สบสาย	4	1,064	957	1,895	2,073	3,968
หัวฝาย	12	2,960	2,180	5,341	5,617	10,958
พระหลวง	5	1,104	756	1,957	2,185	4,160
12 ตำบล	106	22,449	14,326	37,977	39,927	77,904

รายได้ครัวเรือนเกษตรกร/คน/ปี (18,000 บาท)

ภาวะการตลาด

จังหวัดแพร่ไม่มีตลาดกลางสินค้าใด ๆ เกษตรกรจะจำหน่ายถั่วเหลืองให้แก่พ่อค้าท้องถิ่นหรือรายย่อยรับซื้อตามหมู่บ้านอีกทอดหนึ่ง

ก. ภาวะการผลิต

ถั่วเหลืองเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของ อ.สูงเม่น ในปีการผลิต 2540/1

ต้นฤดูฝน			ต้นฤดูแล้ง		
พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)
1,600	210	336	16,513	210	3,467

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่

การปลูกถั่วเหลืองในจังหวัดแพร่ จะทำการเพาะปลูกทั้งหมด 2 ฤดู คือ ต้นฤดูฝน และฤดูแล้ง ดังนี้

1. ถั่วเหลืองต้นฤดูฝน

- ช่วงเวลาเพาะปลูกประมาณเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน
- ช่วงเก็บเกี่ยว ประมาณเดือนสิงหาคม – ตุลาคม
- ช่วงเวลาผลผลิตออกสู่ตลาดประมาณเดือนกันยายน – พฤศจิกายน
- พื้นที่เพาะปลูกในฤดูกาลผลิตปี 2540/41 มีพื้นที่เพาะปลูก 47,437 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 262 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตรวม 11,997 เมตริกตัน โดยเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา พื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นร้อยละ 50.67 ไร่ ขณะที่ผลผลิตเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 70.22
- แหล่งเพาะปลูกที่สำคัญคือ อำเภอร้องกวาง แคนชัย เมืองแพร่ สูงเม่น

2. ถั่วเหลืองฤดูแล้ง

- ช่วงเวลาเพาะปลูกประมาณเดือน ธันวาคม – มกราคม
- ช่วงเวลาเก็บเกี่ยวประมาณเดือน มีนาคม – พฤษภาคม
- ช่วงเวลาผลผลิตออกสู่ตลาดประมาณเดือน มีนาคม – พฤษภาคม
- พื้นที่เพาะปลูก ในฤดูกาลผลิตปี 2540/41 มีพื้นที่เพาะปลูก 55,099 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 236 ไร่ ผลผลิตรวม 12,981 เมตริกตัน โดยเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา พื้นที่เพาะปลูกลดลงร้อยละ 26.58 ในขณะที่ผลผลิตลดลงร้อยละ 21.37
- แหล่งเพาะปลูกที่สำคัญคือ อำเภอหนองม่วงไข่ เมืองแพร่ ร้องกวาง แคนชัย ตามลำดับ

ข. ภาวะการค้าการตลาด

เกษตรกรผู้เพาะปลูกถั่วเหลืองส่วนใหญ่ จะมีภาระผูกพันอยู่กับพ่อค้าในลักษณะการกู้ยืมเงินปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช เป็นต้น ดังนั้นเมื่อทำการผลิตแล้วจะขายผลผลิตให้กับพ่อค้าที่มีภาระผูกพันกันอยู่ สำหรับเกษตรกรที่ไม่มีภาระผูกพันจะสามารถนำผลผลิตไปขายให้กับพ่อค้าในท้องถิ่น หรือในอำเภอ/จังหวัด

คุณภาพผลผลิต ส่วนใหญ่จะเป็นผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นชนิดถั่วเหลืองชนิดรอง ซึ่งใช้ในการสกัดน้ำมัน

ลักษณะการขาย

1. ผลผลิตที่เกษตรกรขายได้ส่วนใหญ่ พ่อค้าจะรับซื้อในราคาราคาชนิดละ คือราคารวมไม่แยกเกรด
2. ผลผลิตที่พ่อค้าท้องถิ่นรวบรวมผลผลิตขายให้พ่อค้ารายใหญ่ในอำเภอ/จังหวัด ส่วนใหญ่ขายในราคาราคาชนิดละ และจะได้ในราคาที่ต่ำกว่า กล่าวคือ จะเป็นลักษณะการให้ค่าหัวคิด เช่น พ่อค้ารายใหญ่ซื้อผลผลิตจากเกษตรกรราคากิโลกรัมละ 9.00 บาท แต่จะซื้อจากพ่อค้าท้องถิ่นกิโลกรัมละ 9.10 – 9.20 บาท
3. ผลผลิตที่พ่อค้ารายใหญ่ในอำเภอ/จังหวัด ขายให้ตลาดปลายทางจะขายตามเกรด คือ จะมีการคัดเกรดแยกเกรดก่อนที่จะขายทำให้ขายได้ในราคาที่สูงขึ้น

สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรขายผลผลิตไม่ได้ราคาที่พอใจหรือไม่ได้ตามราคาตลาด โดยพ่อค้าจะมีการตัดราคาลง เนื่องจาก

-มีสิ่งเจือปน

1. จากการเก็บเกี่ยว กล่าวคือ เกษตรกรบางรายไม่ใช้วิธีการเกี่ยว แต่ใช้วิธีการถอนคันทำให้มีดินติดมาก
2. การสี บางครั้งเครื่องสีอาจไม่ดี หรือ ทิศทางลมไม่ดีทำให้เศษกิ่ง ใบ เปลือกปลิวเข้ามาในกระสอบที่ใส่ผลผลิต

-คุณภาพของผลผลิต เช่น มีเมล็ดเขียว เมล็ดแตก หรือเมล็ดลีบมาก

-มีความชื้น ในกรณีนี้ เกษตรกรอาจจะถูกตัดราคาขายลง หรือ พ่อค้าบางรายอาจจะหักน้ำหนักผลผลิตแต่ละกระสอบลง

ก. ระดับราคา

ในปี 2540 ระดับราคาถั่วเหลืองเฉลี่ยกิโลกรัมละ 9.58 บาท ซึ่งสูงกว่าปีที่ผ่านมาร้อยละ 2.78 ด้วยเหตุที่ตลาดยังมีความต้องการผลผลิตถั่วเหลืองเป็นอย่างมาก แต่ปริมาณผลผลิตภายในประเทศมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ จึงทำให้ต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งผลผลิตถั่วเหลืองที่นำเข้าจากต่างประเทศจะมีคุณภาพดีและราคาต่ำกว่า

อนึ่งในปี 2540 พื้นที่ปลูกถั่วเหลืองและผลผลิตไม่ได้รับผลกระทบและความเสียหายจากภัยธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม ทำให้ได้รับผลผลิตเพิ่มขึ้น ประกอบกับตลาดยังมีความต้องการสูง ระดับราคาที่เกษตรกรขายได้จึงอยู่ในเกณฑ์สูง

ถั่วเหลืองฤดูแล้ง ปีการผลิต 2540/41 ของจังหวัดแพร่ ในระยะแรกที่ผลผลิตเริ่มออกสู่ตลาด มีราคารับซื้อของพ่อค้าพืชไร่โดยทั่วไปกิโลกรัมละ 12.00 – 12.50 บาท ขึ้นอยู่กับคุณภาพของผลผลิต ผู้รับซื้อนอกจากพ่อค้าพืชไร่ทั่วไปในเขตอำเภอเมืองแพร่แล้ว ยังมีหน่วยงานของ รกส. จังหวัดแพร่ คือ สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า รกส. (สกต.) ได้ตั้งจุดรับซื้อถั่วเหลืองในบางอำเภอ เช่น อำเภอเมือง สูงม่วน เค้นชัย

ราคาถั่วเหลืองที่เกษตรกรขายได้ ปี 2537 – 2540

หน่วย : บาท/กก.

เดือน	ปี 2537	ปี 2538	ปี 2539	ปี 2540
มกราคม	-	-	-	-
กุมภาพันธ์	-	-	-	-
มีนาคม	7.90 – 8.60	7.95	9.05	8.70
เมษายน	7.80 – 8.50	7.95	8.95	8.95
พฤษภาคม	7.80 – 8.20	7.90	8.85	8.80
มิถุนายน	-	-	-	-
กรกฎาคม	-	-	-	-
สิงหาคม	-	-	-	-
กันยายน	7.00 – 7.70	8.97	9.10	10.30
ตุลาคม	7.50 – 8.40	9.00	9.90	10.32
พฤศจิกายน	7.70 – 8.25	9.00	9.90	10.32
ธันวาคม	-	-	-	-
ราคาเฉลี่ย	7.95	8.50	9.32	9.58

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดแพร่

ต้นทุนในการปลูกถั่วเหลืองต่อไร่

1. ค่าตัดต่อซัง + บุครองระบายน้ำ	150 บาท/ไร่
2. ค่าเมล็ดพันธุ์	200 บาท/ไร่ (1.5 ถัง/ไร่)
3. ค่าไฟฟ้าในการสูบน้ำ	150 บาท/ไร่
4. ค่าจ้างเครื่องหยอดเมล็ดถั่วเหลือง	150 บาท/ไร่
5. ค่าจ้างหวด	150 บาท/ไร่ (2 กระสอบ)
6. ค่าจ้างเก็บเกี่ยว	400 บาท/ไร่
รวมต้นทุนในการเพาะปลูก	1,200 บาท/ไร่

รายได้จากการปลูกถั่วเหลือง

ผลผลิตเฉลี่ย	217 กก./ไร่
ราคาขายเฉลี่ย	10 บาท/กก.
1 ไร่ ขายได้	2,170 บาท
ต้นทุน	1,200 บาท
กำไร	2,170 – 1,200
=	970 บาท

บทที่ 4

การวิเคราะห์นิเวศเกษตร และการประเมินสถานะชนบทแบบเร่งด่วน

4.1 ข้อมูลพื้นฐานและสภาพทั่วไป ของ ตำบลน้ำชำ

1. สภาพทั่วไป

ตำบลน้ำชำมีพื้นที่ทั้งหมด 16,053 ไร่ เป็นพื้นที่ราบทั้งหมด อยู่ในเขตชลประทาน 94% ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำนา อยู่นอกเขตชลประทาน 6% เป็นพืชสวนพืชไร่ มีถนนลาดยางในหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน เขตติดต่อระหว่างหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง ตำบลน้ำชำ อยู่ห่างจากอำเภอ 2 กิโลเมตร การคมนาคม ไปได้ทุกหมู่บ้านและทุกฤดูกาล โดยรถโดยสารประจำหมู่บ้านและรถส่วนตัว

2. สภาพการผลิต

1. ข้าว สภาพทั่วไปของตำบลน้ำชำจะมีการทำนาอาศัยน้ำจากชลประทานและน้ำฝน เกษตรกรสามารถทำนาได้ 10,467 ไร่ วัตถุประสงค์ในการผลิตของตำบลส่วนมากจะผลิตเพื่อบริโภค โดยใช้พันธุ์ข้าว กข. 16 ผลผลิตเฉลี่ย 650 กก./ไร่ (ปัจจุบัน 700 กก./ไร่)

2. การปลูกถั่วเหลือง มีพื้นที่ปลูก 5,710 ไร่ พันธุ์ที่นิยมปลูก เชียงใหม่ 60 ผลผลิตเฉลี่ย 200 กก./ไร่

3. การปลูกถั่วลิสง มีพื้นที่ปลูก 860 ไร่ พันธุ์ที่นิยมปลูก พันธุ์สีชมพู อีคอ แก้ว อีเบี้ยว ผลผลิตเฉลี่ย 1,800 กก./ไร่

4. การปลูกข้าวโพด มีพื้นที่ปลูก 150 ไร่ พันธุ์ที่นิยมปลูก คือ พันธุ์สุวรรณ 2 ผลผลิตเฉลี่ย 400 กก./ไร่ (ปัจจุบันปลูกข้าวโพดพันธุ์ลูกผสม)

5. การเลี้ยงสัตว์ของตำบลน้ำชำ ส่วนใหญ่เลี้ยงไว้และบริโภคในครัวเรือน เช่น โค, กระบือ, สุกร, เป็ด และไก่

ปัญหา

1. สภาพแหล่งน้ำ ในฤดูแล้งมีน้ำไม่เพียงพอในการเพาะปลูก
2. ปัญหาเกี่ยวกับการป้องกันโรคระบาดสัตว์ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้
3. ปัญหาด้านแรงงาน อัตราค่าจ้างสูง

3. ศักยภาพ

1. มีศักยภาพของปัจจัยการผลิตในระดับปานกลาง
2. มีศักยภาพด้านความพร้อมของเกษตรกรในระดับปานกลาง

3. มีศักยภาพด้านความพร้อมของกลุ่มกิจกรรมในระดับปานกลาง

4. แนวทางในการพัฒนาการเกษตร

1.ปรับปรุงผลผลิตและคุณภาพของพืชกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดย

- ปรับปรุงพันธุ์
- ปรับปรุงเปลี่ยนเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับพื้นที่และช่วงเวลา
- จัดระบบการปลูกพืชให้เหมาะสม

2. ส่งเสริมกิจกรรมใหม่ซึ่งเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และตลาด เช่น หม่อน ใหม

3. ร่วมกับภาคเอกชนในการส่งเสริมตลอดจนพัฒนาเทคโนโลยีและระบบตลาด

4. กระตุ้นให้เกษตรกรแก้ปัญหาและพัฒนาภูมิคุ้มกันกลุ่มกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ตลอดจนสนับสนุนให้เกษตรกรรวมตัวเป็นกลุ่มเรียนรู้ และกลุ่มกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการพัฒนาการเกษตร

4.2. ประวัติความเป็นมาของคำบอล

น้ำจ๋า เป็นชื่อของแหล่งน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งเป็นแอ่งใหญ่และได้มีชาวบ้านได้อพยพมาอยู่ใกล้ ๆ บริเวณแอ่งน้ำนี้ แอ่งน้ำแห่งนี้เดิมชาวบ้านเรียกว่า “จ๋า” ซึ่งเป็นภาษาพื้นเมือง ชาวบ้านก็เรียกกันติดปากว่า “น้ำจ๋า” และได้เปลี่ยนเป็นน้ำจ๋า จากการที่ใช้ชื่อหมู่บ้านน้ำจ๋าเป็นชื่อดำบลเพราะเห็นว่า เมื่อมีการแบ่งเขตเป็นตำบลขึ้น น้ำจ๋าเป็นแห่งแรกที่มีคนอพยพมาอยู่มาก และอีกอย่างตำบลน้ำจ๋าเป็นจุดที่ใกล้อำเภอ และถนนใหญ่ ชาวบ้านผู้ใหญ่วัยในสมัยนั้น จึงได้ใช้ชื่อตำบลนี้ว่า “ตำบลน้ำจ๋า”

4.3 ที่ตั้ง อาณาเขต และเส้นทางคมนาคม

1. ที่ตั้ง ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอ มีพื้นที่ทั้งหมด 15,532 ไร่ ห่างจากอำเภอประมาณ 2 กิโลเมตร

2. อาณาเขต ตำบลน้ำจ๋ามีเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้ (รูปที่ 3)

- ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลสูงเม่น อ.สูงเม่น
- ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลแม่จี่จะ ตำบลปงป่าหวาย อำเภอเด่นชัย
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลหัวฝาย อ.สูงเม่น
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลบ้านปง อ.สูงเม่น

3. เส้นทางคมนาคม ทางคมนาคมในตำบลน้ำชำสามารถติดต่อกันได้ทุกหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยาง และคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นถนนลูกรังบ้างเป็นส่วนน้อย สามารถติดต่อกับจุดที่ตั้งของอำเภอ 2 เส้นทาง

4.4 สภาพภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของตำบลน้ำชำ จะเป็นพื้นที่ราบทั้งหมดอยู่ในเขตชลประทาน 6% เป็นพื้นที่สำหรับปลูกพืชสวนและพืชไร่

4.5 สภาพของดิน

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลน้ำชำ โดยทั่วไปเป็นที่ราบ เมื่อพิจารณาตามลักษณะของดินแล้วแบ่งออกได้ 3 ชุด ดังนี้

-ชุดหางคอง เป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ใช้ประโยชน์ในการทำนาเป็นหลัก และจากการสังเกตดินชุดนี้ให้ผลผลิตค่อนข้างสูง แต่ในการปลูกพืชไร่มักจะมีปัญหาในการระบายน้ำแลว และน้ำท่วมในฤดูฝน นอกจากจะแก้ไขโดยวิธีการยกร่อง และมีการชลประทานในการระบายน้ำเพียงพอ

-ชุดแม่ต่าย เป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ – ปานกลาง ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในการทำนา ซึ่งให้ผลผลิตปานกลาง – ค่อนข้างสูง สำหรับการปลูกพืชไร่อาจมีปัญหาในการระบายน้ำ

-ชุดเขียงราย เป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในการทำนาให้ผลผลิตข้าวปานกลาง ให้ผลตอบแทนสนองต่อการใช้ปุ๋ยพอสมควร แต่โดยทั่วไปดินชุดนี้ไม่เหมาะในการปลูกพืชไร่ เพราะมีการระบายน้ำแลว และน้ำมักจะแช่ขังในฤดูฝน และผิวดินจะแห้งมากในฤดูแล้ง

การแบ่งสมรรถนะของดินตามประเภทพืช

สมรรถนะเพื่อแสดงถึงความเหมาะสมในการปลูกพืช ตามประเภทของพืช ของตำบลน้ำชำ สามารถแยกตามสภาพของดินตามความเหมาะสมของดินในการปลูกพืชได้ดังนี้

1. พื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการทำนาและปลูกพืชไร่ จะมีประมาณร้อยละ 94 ของพื้นที่ทั้งตำบล กระจายตัวกันอยู่ในหมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
2. พื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการปลูกไม้ผล มีประมาณร้อยละ 6 ของพื้นที่ทั้งตำบล กระจายตัวอยู่ในหมู่ที่ 5, 6

4.6. สภาพแหล่งน้ำ

1. แหล่งน้ำธรรมชาติ

1.1 แ่งน้ำยม อยู่ทางทิศตะวันตกของตำบล ไหลผ่านหมู่ที่ 5, 6 ของตำบลใช้ประโยชน์ในการทำสวน

2. แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น

2.1 คลองส่งน้ำชลประทาน ซึ่งใช้ประโยชน์ในการทำนาและปลูกพืชฤดูแล้ง ประมาณ 94%

2.2 คลองส่งน้ำจากอ่างแถมมาน (อ่างเก็บน้ำแถมมาน) ดันกำเนิดอยู่ในตำบลหัวฝาย ตำบลน้ำชำได้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำในการทำนาและปลูกพืชฤดูแล้ง

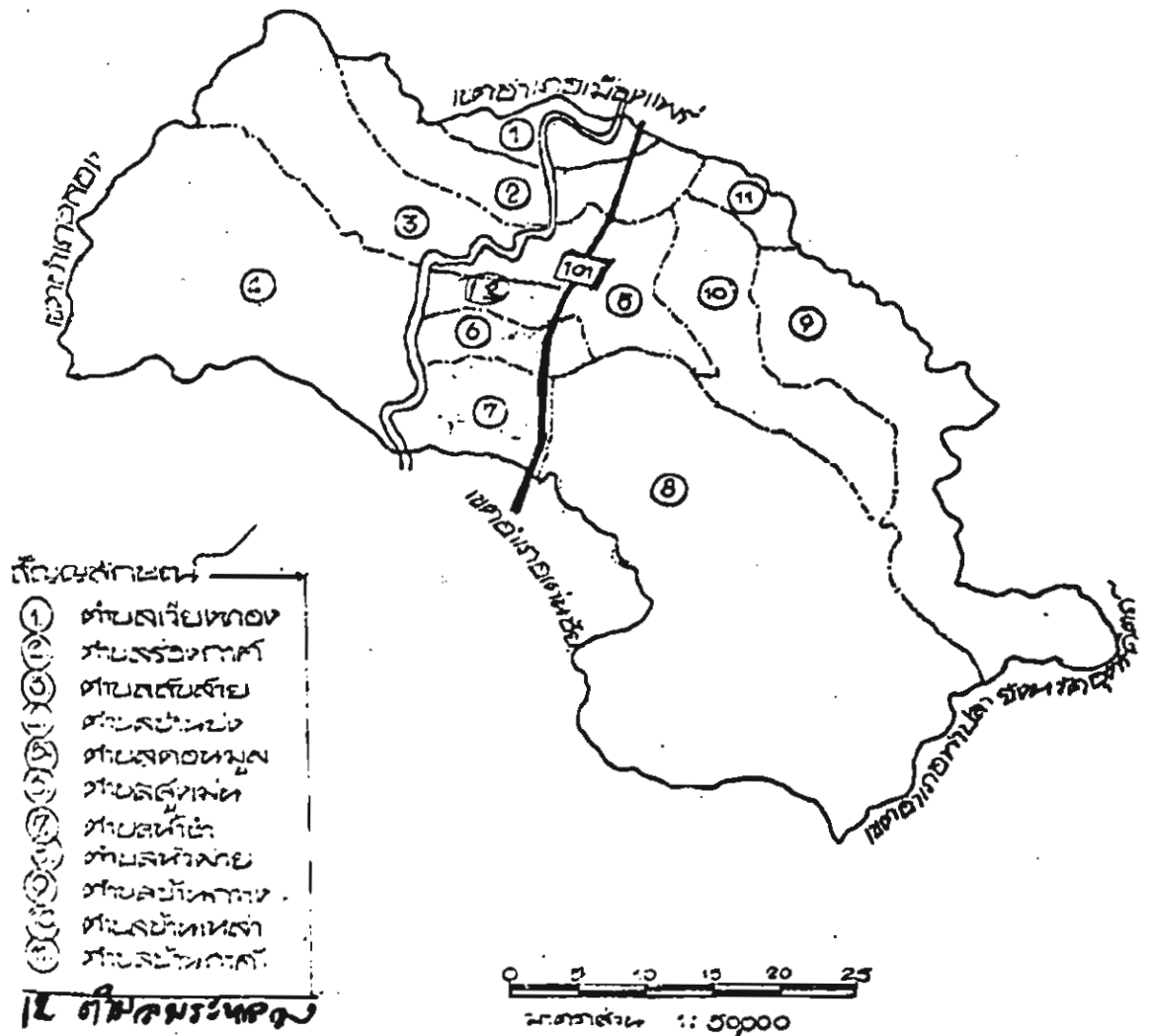
2.3 สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ที่ ตำบลน้ำชำ

2.4 ทำนบเก็บน้ำวังผา (ตำบลน้ำชำ)

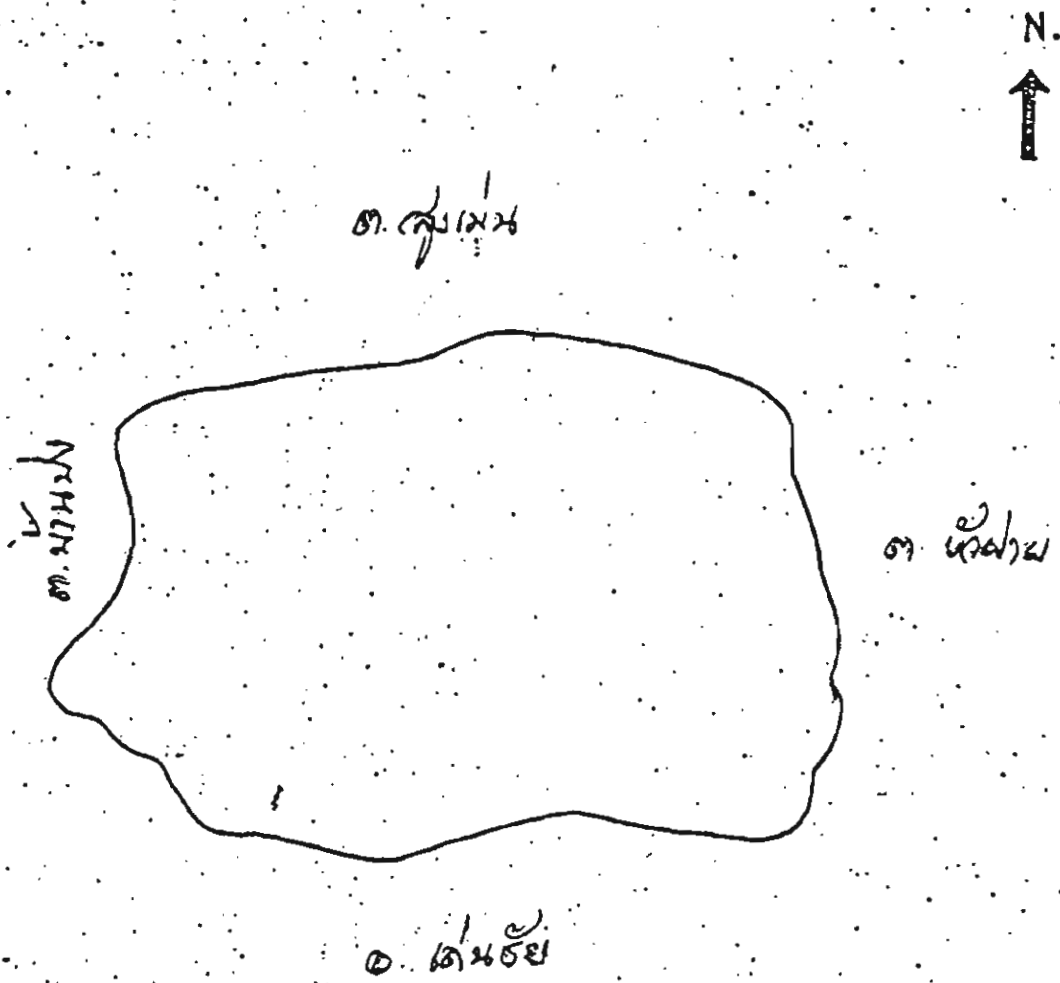

รูปที่ 2 แผนที่อำเภอสูงเม่น แสดงที่ตั้งขอบเขตตำบล และที่ตั้งตำบล.

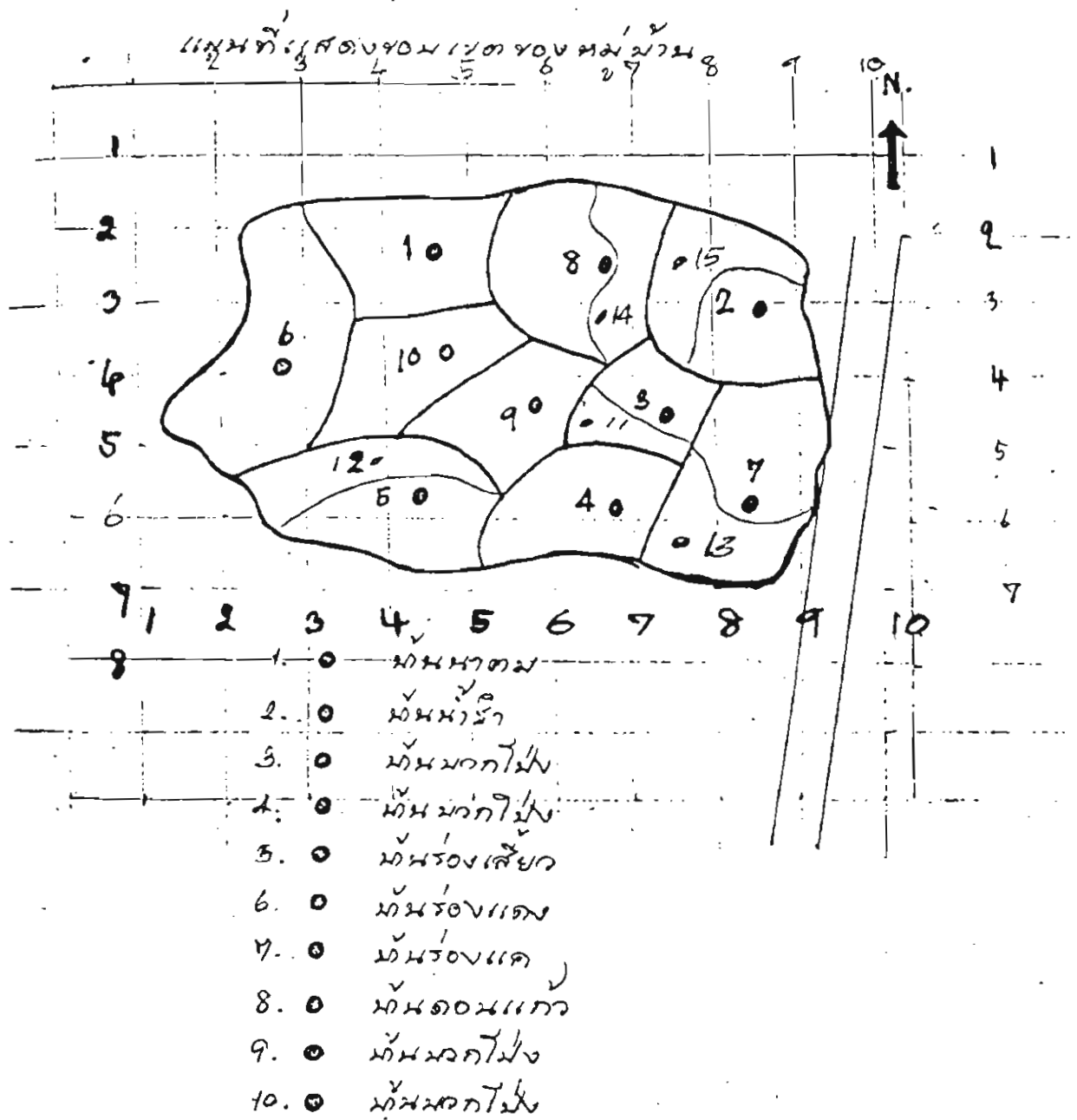

รูปที่ 2 แผนที่อำเภอสูงเม่น แสดงที่ตั้งขอบเขตตำบลและที่ตั้งตำบล

รูปที่ 3 แผนที่แสดงอาณาเขต ตำบลน้ำจ้ำ

รูปที่ 5 แผนที่แสดงขอบเขตของหมู่บ้าน

เขตการปกครองและประชากร ตำบลน้ำชำ

ตำบลน้ำชำ ตั้งอยู่ใน อ.สูงเม่น จ.แพร่ ตำบลน้ำชำแบ่งการปกครองออกเป็น 15 หมู่ ดังต่อไปนี้

1. หมู่ 1 บ้านนาคม
2. หมู่ 2 บ้านน้ำชำ
3. หมู่ 3 บ้านบวกโป่ง
4. หมู่ 4 บ้านบวกโป่ง
5. หมู่ 5 บ้านร่องเสี้ยว
6. หมู่ 6 บ้านร่องแค
7. หมู่ 7 บ้านร่องแค
8. หมู่ 8 บ้านคอนแก้ว
9. หมู่ 9 บ้านบวกโป่ง
10. หมู่ 10 บ้านบวกโป่ง
11. หมู่ 11 บ้านบวกโป่ง
12. หมู่ 12 บ้านร่องเสี้ยว
13. หมู่ 13 บ้านร่องแค
14. หมู่ 14 บ้านคอนแก้ว
15. หมู่ 15 บ้านน้ำชำ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ต.สูงเม่น
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อ.เด่นชัย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ต.หัวฝาย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ต.บ้านปง

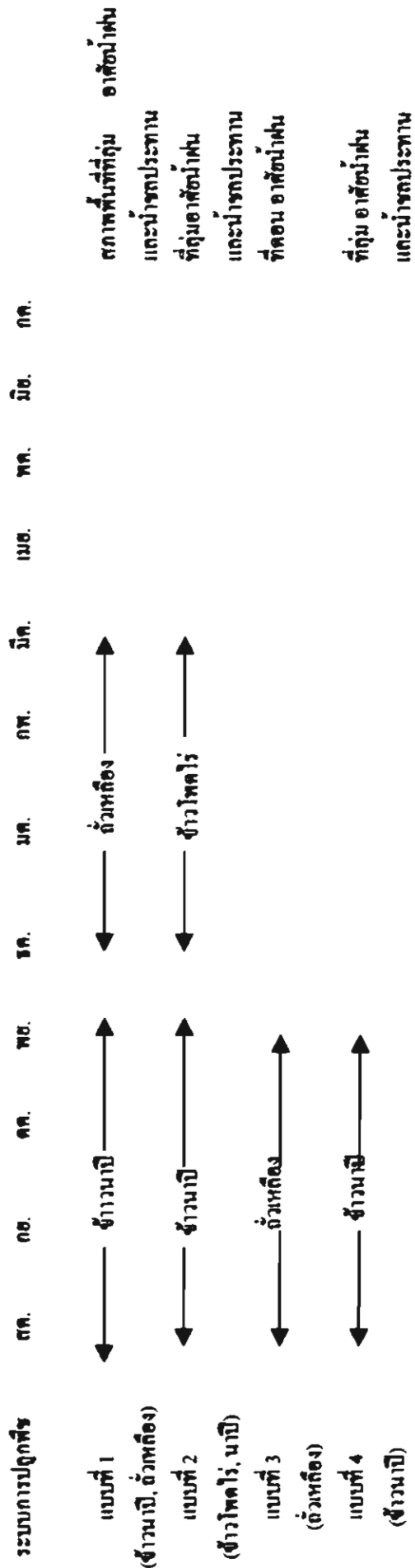
ประชากร

ประชากรของจังหวัดแพร่ รวมทั้งสิ้น 490,752 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2543) มีประชากรชาย 241,950 คน หญิง 248,802 คน ดังนี้

อำเภอ	ประชากรรวม	ชาย	หญิง
เมือง	107,825	52,430	55,395
สูงเม่น	83,372	40,601	42,771
เด่นชัย	38,489	19,369	19,120
ทอง	59,234	29,583	29,651
ร้องกวาง	52,475	25,848	26,627
ทอง	60,137	29,982	30,155
วังจั่น	49,087	24,912	24,175
หนองม่วงไข่	20,127	9,704	10,423
เขตเทศบาลเมือง	20,006	9,521	10,485
รวม	490,752	241,950	248,802

หมายเหตุ ตำบลน้ำคำ อยู่ใน อำเภอสูงเม่น ไม่สามารถบอกจำนวนประชากรได้แน่ชัด เนื่องจากเวลาสำรวจมีน้อย

ระบบการปลูกพืช

หมายเหตุ ข้าวนาปี ใช้พันธุ์ กข. 6
ถั่วเหลือง ใช้พันธุ์ เชียงใหม่ 60
ข้าวโพดไร่เลี้ยงสัตว์ pioneer

การปลูกถั่วเหลืองใน ตำบลน้ำชำ จะมีการปลูก 2 ฤดู คือ ต้นฤดูฝน และฤดูแล้ง

1. ถั่วเหลืองต้นฤดูฝน

-ช่วงเวลาเพาะปลูก ประมาณเดือน สิงหาคม – พฤศจิกายน เก็บเกี่ยวในช่วงเดือน พฤศจิกายน

-ผลผลิตเฉลี่ย ประมาณ 200 กิโลกรัมต่อไร่ (ใช้เป็นเมล็ดพันธุ์)

2. ถั่วเหลืองฤดูแล้ง

-ช่วงเวลาเพาะปลูกประมาณเดือน ธันวาคม – มีนาคม เก็บเกี่ยวในช่วงเดือนมีนาคม

-ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 200 กิโลกรัม/ไร่ (ขายเมล็ด)

ต้นทุนการผลิต

รายการ	ราคา	
1. ค่าตัดต่อซัง	150 – 160	บาท/ไร่
2. ค่าเตรียมดิน	400	บาท/ไร่
3. ค่าหยอด-หว่านเมล็ด	150	บาท/ไร่
4. ค่าน้ำ		
-พลังงานไฟฟ้า	150 – 160	บาท/ไร่/ฤดู
-ค่าน้ำมันกรณีสูบน้ำ	167	บาท/ไร่
5. ค่าเมล็ดพันธุ์	200 – 300	บาท/ไร่
6. ค่าปุ๋ยเคมี	120 – 200	บาท/ไร่
7. ค่าสารเคมี	40 – 50	บาท/ไร่
8. ค่าฮอร์โมน	70	บาท/ไร่
9. ค่าเก็บเกี่ยว	250	บาท/ไร่
-ค่าเกี่ยว (รถ, คน)	250 – 500	บาท/ไร่
-ค่ามัด, สี, นวด	240 – 300	บาท/ไร่

การปลูกถั่วเหลือง

1. ปลูกในนาหลังการเก็บเกี่ยวข้าวของภาคเหนือตอนบน ส่วนใหญ่ไม่มีการไถพรวนดิน จึงไม่ต้องเสียเวลาไถพรวนเตรียมดิน โดยทั่วไปเกษตรกรจะเก็บเกี่ยวข้าวในช่วงเดือนธันวาคม ยกเว้นเกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดแพร่ และบางเขตของจังหวัดลำปางจะเก็บเกี่ยวได้เร็วกว่าเขตอื่น คือ กลางเดือน พฤศจิกายน ถึง ต้นเดือนธันวาคม จะเก็บเกี่ยวเสร็จ

2. ระยะเวลาที่เหมาะสม มีเงื่อนไขที่เป็นตัวกำหนดช่วงระยะเวลาการปลูก 2 ประการคือ

2.1 ระยะเวลาการเก็บเกี่ยวข้าว รวมถึงเวลาที่ใช้ในการคกและการนวดข้าว

2.2 การกำหนดเวลาการส่งน้ำชลประทานในแต่ละเขต ช่วงเวลาที่เหมาะสม คือ ตั้งแต่กลางเดือนธันวาคม เป็นต้นไป แต่ต้องให้เสร็จก่อนกลางเดือน มกราคม

3. การเตรียมพื้นที่ เกษตรกรนิยมปลูกถั่วเหลืองโดยไม่มีการไถพรวนดิน การเตรียมพื้นที่จะเริ่มต้นด้วยการตัดตอซังข้าว หลังจากนั้นจึงนำฟางที่ได้จากการนวดข้าวกลับเข้ามาในนา แล้วเกลี่ยบนพื้นที่ให้สม่ำเสมอ สามารถทำได้ทั้งในดินนา ที่มีดินร่วนเหนียวปนทราย ดินร่วนถึงดินเหนียวซึ่งคุณสมบัติในการอุ้มน้ำและการระบายน้ำต่างกัน ดังนั้นการปลูกถั่วเหลืองในนาถึงที่จำเป็นมากคือจะต้องมีร่องน้ำเพื่อให้ น้ำถั่วเหลืองและระบายน้ำส่วนเกินออกจากพื้นที่ปลูก สำหรับร่องน้ำที่ขุดควรให้มีความกว้าง ประมาณ 30 – 50 ซม. ลึกประมาณ 10 – 30 ซม. จะแบ่งพื้นที่เป็นส่วน ๆ การปลูกถั่วเหลืองโดยไม่มีการพรวนดิน เป็นวิธีการที่สามารถปฏิบัติให้ได้ผลดีมาก แต่จะใช้เวลาพิจารณาให้เกิดความเหมาะสมเกี่ยวกับขนาดของร่องน้ำและขนาดของแปลงปลูกกับการให้น้ำ สามารถประหยัดค่าไถพรวนดินไร่ละประมาณ 200 – 400 บาท

4. การปลูก ปลูกถั่วเหลืองโดยวิธีหยอดเป็นหลุมในดินร่วนปนเหนียว หลุมละ 3 – 5 เมล็ด ใช้เมล็ดพันธุ์ (15 กก./ไร่) ใช้ระยะปลูก 25 x 25 ซม. ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรภาคเหนือตอนบน โดยไม่มีการไถพรวนดิน ส่วนเกษตรกรภาคเหนือตอนล่าง ส่วนใหญ่จะปลูกโดยวิธีหว่าน (ใช้เมล็ดพันธุ์ 20 – 30 กิโลกรัม) ส่วนใหญ่จะไม่มีการคลุมเชื้อโรโซเนียม จึงทำให้ผลผลิตที่ได้เฉลี่ย 200 กิโลกรัม/ไร่

5. การใส่ปุ๋ย มีการใส่ปุ๋ยเป็นครั้งคราว คือ ปุ๋ย 15 – 15 – 15 ในอัตรา 15 – 20 กก./ไร่ โดยจะใส่ช่วงก่อนถั่วเหลืองจะออกดอก เพียงครั้งเดียว

6. การดูแลรักษา เป็นขั้นตอนสำคัญที่มีผลต่อการเจริญเติบโต คือการให้น้ำอย่างเหมาะสม โดยมีการให้น้ำ 3 ครั้ง คือ หลังหว่านเมล็ด หลังจากหว่านอายุ 20 วัน และช่วงถัวยอดคอก มีการใช้ยาป้องกันกำจัดแมลง คือ เซฟเว่น 85

7. การเก็บเกี่ยว จะใช้แรงงานคนเก็บเกี่ยวแล้วตากไว้ในแปลง 2 – 3 วัน แล้วทำการมัดแล้วนำมากองไว้ จากนั้นทำการนวด โดยใช้เครื่องนวด โดยเสียค่าใช้จ่ายกระสอบละ (100 กก.) 80 บาท

วิธีการปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกรใน ตำบลน้ำชำ

พื้นที่ในตำบลน้ำชำ จัดอยู่ในเขตที่มีความเหมาะสมในการปลูกถั่วเหลือง การปลูกถั่วเหลืองในตำบลน้ำชำจะทำการเพาะปลูกทั้งหมด 2 ฤดู คือ ฤดูฝน และฤดูแล้ง

-ฤดูฝนช่วงเดือน สิงหาคม – ธันวาคม จะปลูกในพื้นที่ดอน ซึ่งไม่เหมาะกับการทำนา พบว่าเกษตรกรเพียงไม่กี่รายที่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูการทำนา เพื่อใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ในฤดูถัดไป หลังจำหน่ายให้กับเกษตรกรรายอื่น

-ฤดูแล้งช่วงเดือน มกราคม – มีนาคม จะเป็นการปลูกถั่วเหลืองหลังนา ซึ่งพื้นที่จะเป็นที่ลุ่ม พื้นดินจะมีลักษณะขังน้ำ จึงไม่มีการทดน้ำเข้าแปลงอีก แต่พื้นที่ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ไถเตรียมพื้นที่ แต่ถ้าพื้นที่มีลักษณะขังน้ำมาก เกษตรกรบางรายก็จะจ้างแรงงานหรือรถไถเพื่อปรับพื้นที่ให้สม่ำเสมอ ก่อนจึงเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิต

-เกษตรกรเกือบร้อยละ 100 ใช้ถั่วเหลืองพันธุ์เชียงใหม่ 60

-รูปแบบการปลูกถั่วเหลือง ตำบลน้ำชำ อ.สูงเม่น จ.แพร่ มีทั้งหมด 4 วิธี

1. เกษตรกรจะปลูกถั่วเหลืองหลังนา โดยหว่านถั่วเหลืองหลังเกี่ยวข้าว และปล่อยน้ำเข้า
2. เกษตรกรจะปลูกถั่วเหลืองโดยตัดคอซังก่อน จากนั้นเผาคอซัง และหว่านถั่วเหลือง และปล่อยน้ำเข้า
3. เกษตรกรจะปลูกถั่วเหลืองโดยหว่านแล้วค่อยตัดคอซัง แล้วคลุมฟาง แล้วปล่อยน้ำเข้า
4. เกษตรกรจะปลูกถั่วเหลืองหลังนาโดยไม่ตัดคอซัง ไม่เตรียมดิน ใช้เครื่องหยอดเมล็ดถั่วเหลือง แล้วปล่อยน้ำเข้า

ตาราง ผลการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาการผลิตถั่วเหลือง หลังนา สาเหตุของปัญหา แนวทางแก้ไข และกิจกรรมในไร่นาเกษตรกร บ้างร่องแดง ตำบลน้ำคำ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

ตาราง ผลการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาการผลิตถั่วเหลืองหลังนา อ.สูงเม่น จ.แพร่

ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข	กิจกรรม
ด้านกายภาพ			
1. ปัญหาเกี่ยวกับดิน -ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ในบางพื้นที่ -ดินมีโครงสร้างทางฟิสิกส์บางอย่างไม่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของพืช คือ แน่นทึบ ขาดความสามารถในการซึมซับน้ำและประสิทธิภาพการดูดน้ำค่า -ดินเหนียวจัด ในบางแปลง โดยเฉพาะดินที่มีซิลต์สูง จะมีปัญหาเรื่องการระบายน้ำ	-เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองหลังนาโดยไม่มีการจัดการเรื่องความสมดุลของธาตุอาหารที่เหมาะสม เช่น ไม่ใส่ปุ๋ย ไม่มีการคลุมเชื้อโรโซเบียมก่อนปลูก -เกษตรกรเผาตอซังและฟางข้าวก่อนการปลูกถั่วเหลือง เป็นการทำลายอินทรีย์วัตถุที่จะเพิ่มให้กับดิน ความร้อนจากการเผาฟางและตอซัง จะทำลายจุลินทรีย์ดิน และสิ่งมีชีวิตที่มีประโยชน์ เช่น ไส้เดือนดิน ซึ่งสิ่งมีชีวิตเหล่านี้จะสามารถช่วยในการลดความหนาแน่นรวมของดินทำให้ดินไม่แน่นทึบ นอกจากนี้การเผาฟางยังเป็นการทำลายความชื้นในดิน ทำให้ต้องให้น้ำเพิ่มขึ้น	1) มีการจัดการในเรื่องของความอุดมสมบูรณ์ของดินอย่างเหมาะสม เช่น ถ้าพื้นที่ไหนมีระดับธาตุอาหารต่ำ ก็อาจจะต้องมีการใส่ปุ๋ยเคมี เพื่อเพิ่มธาตุอาหารในดินหรือในกรณีธาตุไนโตรเจนอาจเพิ่มโดยการคลุมเชื้อโรโซเบียมกับเมล็ดก่อนปลูก 2) ส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ประโยชน์จากตอซังและฟางข้าว โดยใช้คลุมดินเพื่อช่วยเพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุในพื้นที่ ช่วยรักษาระดับความชื้นของดินไม่ให้ต่ำเร็ว ซึ่งเมื่อดินมีปริมาณอินทรีย์วัตถุสูง โครงสร้างทางฟิสิกส์ของดินก็จะดีขึ้น ปัญหาดินแน่นทึบก็น่าจะลดหรือหมดไป 3) ในแปลงที่ดินมีเนื้อดินเหนียวจัด และมีอนุภาคของซิลต์สูง อาจจะต้องมีการเตรียมดินก่อนปลูก บ้างเป็นครั้งคราว เช่น อาจจะทำการไถตะก่อนปลูกสัก 1 ครั้ง	-จัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในเรื่องการใช้ปุ๋ยเคมีที่ถูกต้องและเหมาะสม -จัดอบรมให้เกษตรกรรู้ถึงประโยชน์ของเชื้อโรโซเบียมพร้อมทั้งมีสถานที่อาจจะเป็นจากทางหน่วยงานของราชการหรือเอกชน ที่จะให้เกษตรกรจัดทำมาใช้ได้อย่างสะดวก -ส่งเสริมและให้ความรู้กับเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากวัสดุอินทรีย์ภายในแปลงปลูกของตนเอง คือ ตอซังและฟางข้าว ที่สามารถใช้ในการคลุมพื้นที่เพื่อประโยชน์ในการอินทรีย์วัตถุและรักษาระดับความชื้นในดิน, ลดการเพิ่มจำนวนของวัชพืช แสดงให้เห็นถึงข้อเสียของการเผาตอซังและฟางข้าวโดยอาจจัดทำเป็นแปลงทดลองในไร่นาเกษตรกร

ตาราง ผลการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาการผลิตถั่วเหลืองหลังนา อ.สูงเม่น จ.แพร่

ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข	กิจกรรม
2. สภาพภูมิอากาศ			
-พบปัญหาฝนตกในฤดูแล้งในบางครั้ง ทำให้ผลผลิตในช่วงเก็บเกี่ยวเสียหาย	-การตกของฝนไม่ถูกต้องตามฤดูกาล อาจเป็นผลมาจากการตัดไม้ทำลายป่า	-ลดการตัดไม้ทำลายป่า -ดูข้อมูลทางอุตุนิยมวิทยาว่าแนวโน้มในช่วง 5-10 ปี ก่อนหน้านี้เป็นอย่างไร แล้วนำมาใช้ในการกำหนดวันปลูกให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่	-แนะนำวันปลูกที่เหมาะสมแก่เกษตรกรโดยหน่วยงานทางราชการที่เกี่ยวข้อง โดยอาจจะมีการทดลองที่มีการทดสอบวันปลูกที่เหมาะสม
ด้านชีวภาพ			
1. <u>พันธุ์ถั่วเหลือง</u> ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ทั้งทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เพราะพบปัญหา -เมล็ดพันธุ์ไม่ได้คุณภาพ เช่น มีเมล็ดเขียวสูง -เมล็ดพันธุ์ไม่สามารถเก็บไว้ใช้ทำพันธุ์ข้ามปีได้ เนื่องจากเปอร์เซ็นต์ความงอกจะต่ำเมื่อเก็บไว้นาน ๆ -เมล็ดพันธุ์ปนสูง	-เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่มีพันธุ์เดียว คือ เชียงใหม่ 60 ซึ่งอาจจะไม่เหมาะสมกับทุกพื้นที่ของบริเวณที่ศึกษา -พันธุ์ถั่วเหลืองที่ใช้คือ เชียงใหม่ 60 มีเมล็ดเขียวสูง -วิธีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ไม่ถูกต้องนับตั้งแต่ขั้นแรกๆ เก็บมาจากแปลง เช่น เปอร์เซ็นต์ความชื้นยังไม่ต่ำพอที่จะเก็บเป็นเมล็ดพันธุ์ -ใช้เมล็ดพันธุ์จากแปลงเกษตรกรเองที่ไม่มีการคัดแยก	1) ใช้ถั่วเหลืองพันธุ์อื่นที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ทั้งในเรื่องของดิน ภูมิอากาศ การจัดการ เป็นต้น 2) เก็บรักษาเมล็ดพันธุ์โดยวิธีการที่ถูกต้อง เช่น อาจสร้างโรงเก็บเล็ก ๆ ที่ฝนตกไม่ถึง 3) คัดเลือกเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองก่อนนำมาปลูก	-หน่วยงานของราชการที่เกี่ยวข้องควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง -เกษตรกรควรให้ความร่วมมือกันจัดตั้งเป็นกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ -จัดอบรมเกษตรกรหรือกลุ่มผู้นำเกษตรกรเกี่ยวกับการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์และการสร้างโรงเก็บระดับครัวเรือนหรือชุมชน
2. <u>ปัญหาเกี่ยวกับวัชพืช</u> -เห็นได้ชัดเจนเพราะเกษตรกรทุกรายจะใช้อัตราปลูกต่อพื้นที่สูงเพื่อให้ต้นถั่วขึ้นคลุมพื้นที่ไม่ให้วัชพืชขึ้นมาได้	-การเผาตอซัง และฟางข้าว อาจมีผลลดระยะการพักตัวของวัชพืชบางชนิด ทำให้สามารถแผ่กระจายได้เร็วขึ้น เพราะระยะการพักตัวต่ำ -เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่มีวิธีการกำจัดวัชพืช	-ไม่เผาตอซังและฟางข้าว แต่ให้นำมาใช้ประโยชน์โดยใช้คลุมพื้นที่ซึ่งจะลดการงอกของวัชพืชได้	-ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากตอซังและฟางข้าว โดยการใช้คลุมพื้นที่ ซึ่งควรจะเป็นการส่งเสริมโดยกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งอาจจะต้องมีการทดลองในแปลงเกษตรกร เพื่อแสดงให้เห็น

ตาราง ผลการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาการผลิตถั่วเหลืองหลังนา อ.สูงเม่น จ.แพร่

ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข	กิจกรรม
	ไม่ว่าจะเป็นการถอนด้วยมือหรือการใช้สารเคมี		เกษตรกรเห็นว่าการคลุมฟางมีประโยชน์ และสามารถลดการเพิ่มปริมาณของวัชพืชในแปลงได้
3. ปัญหาเกี่ยวกับโรคและแมลง -โรครากและโคนเน่า -ราสนิม -เพลี้ยแป้ง -หนุ -หนอนเจาะฝัก	-สภาพภูมิอากาศในภาคเหนือตอนบน มีความเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของเชื้อบางชนิด -เกษตรกรกินงูถึงหมดหนุจึงระบาด -เกษตรกรไม่ได้ใช้ยาหรือวิธีการใดในการกำจัด เช่น ไม่มีหลักปักให้นกเกาะเพื่อกินหนอน	-คัดเลือกพันธุ์ถั่วเหลืองที่มีความต้านทานต่อโรคและแมลงโดยเฉพาะโรคที่พบบ่อยก็ควรเลือกใช้พันธุ์ต้านทาน -ไม่ควรจับงูถึงมากิน -อาจใช้การเชิงกล เช่น การมีหลักปักไว้กลางแปลงเพื่อเป็นที่เกาะของนกในการจับหนอนกิน	-กรมส่งเสริมควรแนะนำพันธุ์ที่มีความต้านทานต่อโรคและแมลงที่สำคัญในพื้นที่ -เกษตรกรควรใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านที่เหมาะสมในการจัดการ ดังนั้นควรส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน
4. ปัญหาการขาดแคลนเชื้อไรโซเบียม	-ในพื้นที่ไม่สามารถจัดหาได้อย่างสะดวก	-หน่วยงานของรัฐบาลควรจัดหาเชื้อไรโซเบียมมาให้ ซึ่งอาจจะขายหรือแจก หรืออาจทำโดยพ่อค้าในท้องถิ่นแต่ควรมีในตลาดท้องถิ่น	-หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรผลิตเชื้อสำหรับจำหน่ายหรือแจกจ่ายแก่เกษตรกรอย่างพอเพียง
5. ปัญหาเรื่องผลผลิตต่อไร่ต่ำ	-ขาดการจัดการที่ถูกต้องและเหมาะสมทั้งใน -ด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน เช่น ไม่มีการใช้เชื้อไรโซเบียม -ด้านคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ การใช้อัตราปลูก/พื้นที่ที่สูงเกินไปทำให้ลำต้นถั่วสูงลีบ ผลผลิตฝักขนาดเล็ก เมล็ดขนาดเล็ก	-เกษตรกรควรมีความใส่ใจต่อการจัดการเกี่ยวกับถั่วเหลืองเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการไถพรวน การปรับปรุงคุณสมบัติทางกายภาพของดิน การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ที่ดีมีคุณภาพ การจัดการที่เหมาะสม	-จัดอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดการในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการปลูกถั่วเหลืองที่ถูกต้องและเหมาะสมทั้งในเรื่องของอัตราปลูก การไถพรวน การจัดการเรื่องโรคและแมลง

ตาราง ผลการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาการผลิตถั่วเหลืองหลังนา อ.สูงเม่น จ.แพร่

ปัญหา	สาเหตุ	แนวทางแก้ไข	กิจกรรม
	-มีโรคและแมลง		
ด้านเศรษฐกิจและสังคม			
1. ปัญหาเรื่องราคาผลผลิตต่ำ	-เมล็ดมีคุณภาพต่ำ เช่น มีเมล็ดเขียวปนสูง ความชื้นในเมล็ดสูง ไม่มีการแยกหรือคัดเกรดเมล็ด -ต้นทุนการผลิตสูงเมื่อเทียบกับต่างประเทศ เพราะเกษตรกรใช้จำนวนเมล็ดพันธุ์/พื้นที่สูงมาก -การขายขึ้นอยู่กับตลาดผู้ผลิตไม่มีอำนาจในการกำหนดราคา	1) ให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับวิชาการขณะเก็บเกี่ยว และวิชาการหลังการเก็บเกี่ยวที่ถูกต้อง 2) ลดต้นทุนการผลิตในส่วนที่สามารถทำได้ เช่น ลดจำนวนเมล็ดพันธุ์/พื้นที่ แล้วเพิ่มการจัดการที่เข้มข้นและเหมาะสม 3) รวมกลุ่มตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง เพื่อต่อรองราคาและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น -การแปรรูปถั่วเหลืองต่าง ๆ เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับถั่วเหลือง	-อบรมเกษตรกรเกี่ยวกับวิชาการหลังการเก็บเกี่ยว โดยกรมส่งเสริมการเกษตร -อบรมเกี่ยวกับการจัดการปลูกที่ถูกต้อง เช่น ใช้อัตราปลูกที่เหมาะสม โดยอาจทำแปลงทดสอบแล้วมีชุดเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับส่งเสริมเกษตรกร -อบรมหรือส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้านในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ถั่วเหลืองในรูปแบบต่าง ๆ -หน่วยงานราชการควรเข้ามาช่วยเหลือ เช่น ประกันราคาผลผลิตถั่วเหลือง
2. ปัญหาเกี่ยวกับตัวเกษตรกรเอง	-ขาดความรู้ -ขาดความสามัคคี	-เกษตรกรส่วนใหญ่จะทำการเกษตรโดยประสพการณ์ที่ถ่ายทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ -ขาดแรงจูงใจในการรวมกลุ่ม -ขาดผู้นำที่มีความรู้และเสียสละ -มีกิจกรรมอื่นที่ให้รายได้สูงกว่า	

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเนื้อหารายงาน จากความคิดเห็นของนิสิต

ข้อดีของรายงาน

1. ได้ข้อมูลระบบการเกษตรที่เกษตรกรปฏิบัติ ตลอดจนเงื่อนไขต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการของระบบเกษตรกรรม โดยเกษตรกรอย่างที่เป็นอยู่จริง ในสภาพธรรมชาติ และในสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
2. เพื่อใช้ประโยชน์ในการวิจัย เพื่อสร้างเทคโนโลยีที่เหมาะสมให้เกษตรกรได้นำไปใช้ได้ ในโรงงานจริงของเกษตรกร
3. เนื้อหารายงาน ได้รวบรวม สรุป ถึงประเด็นปัญหาต่างๆ ทั้งทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกร บ้านร่องแดง ต.น้ำชำ อ.สูงเม่น จ.แพร่ ไว้ได้ละเอียดระดับหนึ่ง ทำให้ทราบถึงสาเหตุ แนวทางแก้ไขซึ่งจะใช้ในการตัดสินใจเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาให้แก่เกษตรกรได้
4. รายงานนี้ได้แสดงถึงรายละเอียดเกี่ยวกับระบบการปลูกพืชของเกษตรกรไว้ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกถั่วเหลืองหลังนา ทำให้ง่ายแก่การใช้เป็นข้อมูลวิทยุภูมิ สำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป
5. เป็นรายงานที่ได้รวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ ทั้งทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งประวัติความเป็นมา ของจังหวัดแพร่ ไว้ด้วย สามารถใช้เป็นข้อมูลวิทยุภูมิสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไปได้

ข้อค้อยของรายงาน

1. รายงานฉบับนี้อาจยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร เนื่องจากนิสิตยังขาดประสบการณ์ เนื่องจากการวิเคราะห์พื้นที่ในครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ครั้งแรก
2. การทำรายงานจำเป็นจะต้องใช้เวลาในการตรวจทานมาก แต่เนื่องจากรายงานฉบับนี้มีเวลาในการทำงานและการตรวจทานน้อย ดังนั้นรายละเอียดบางหัวข้อจึงค่อนข้างมากไป แต่ในบางหัวข้อก็น้อยเกินไป แต่ผู้อ่านสามารถหารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากรายการเอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

ข้อเสนอแนะและติชม

1. การสร้างความเข้าใจกับผู้ไปศึกษานอกสถานที่ให้เข้าใจไปในทางเดียวกัน เนื่องจากเมื่อไปถึงผู้ศึกษายังไม่เข้าใจและมองไม่เห็นแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจน จึงต้องเสียเวลามาศึกษาการทำงานเมื่อทำงานในสถานที่จริง

2. ควรมีข้อมูลมือ 2 ที่เป็นข้อมูลของหมู่บ้านร่องแดง มาศึกษาก่อนนานกว่านี้ เพื่อให้ นักศึกษามีความเข้าใจในลักษณะการทำงานและความเป็นอยู่ของเกษตรกร เพื่อให้ นักศึกษาสามารถถามคำถามที่ตรงประเด็นเพื่อจะได้เจาะข้อมูลลึกได้เป็นอย่างดี

3. วิทยากรที่มาอบรมควรมีความเข้าใจในสิ่งที่นิสิตกำลังทำ ไม่ใช่ให้นิสิตเข้าใจในสิ่งที่ วิทยากรให้ทำ เพราะจุดมุ่งหมายของวิทยากรในบางครั้งอาจไม่ตรงกับจุดมุ่งหมายของนิสิต ดังนั้น ควรมาปรึกษาหารือและหาแนวทางของจุดมุ่งหมายเดียวกัน

4. เวลาที่ใช้ดำเนินกิจกรรมค่อนข้างน้อย

5. การศึกษาในครั้งนี้ทำให้นิสิตทุกคนได้ประสบการณ์ ความสนุกสนาน ความรู้ ที่หาไม่ได้ จากห้องเรียนเพียงอย่างเดียว รวมทั้งความประทับใจทั้งเพื่อน ๆ และคณะอาจารย์ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- เรียรัช อารยางกูร. 2544. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตถั่วเหลืองภาคเหนือตอนบน โครงการวิจัยเสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 21 หน้า.
- สำนักงานรักษาเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตร กรมการค้าภายใน. 2544. เอกสารเผยแพร่เรื่อง “นโยบายและมาตรการถั่วเหลือง ปี 2544”. 21 หน้า สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2544 กำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับถั่วเหลือง.
- สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 1 กรมวิชาการเกษตร. 2543. รายงานผลการวิเคราะห์พื้นที่โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร จังหวัดเชียงใหม่. 92 หน้า.
- อภิพรหม พุกภักดี อิศรา สุขสถาน เรียรัช อารยางกูร นาค โพธิ์แท่น และธมลวรรณ จิวรัมย์. 2544. การยกระดับผลผลิตและรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองโดยการทดสอบในไร่ นา การประชุมถั่วเหลืองแห่งชาติ ครั้งที่ 8 วันที่ 28 – 29 สิงหาคม 2544 ณ โรงแรมพรพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่
- อภิพรหม พุกภักดี อิศรา สุขสถาน เรียรัช อารยางกูร นาค โพธิ์แท่น สุมาลี สุทธิประดิษฐ์ และธมลวรรณ จิวรัมย์. 2543. โครงการยกระดับผลผลิตและรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง โดยการทดสอบในไร่ นา รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 206 หน้า.
- Sarobol, N, P. virakul, N. Potan, V. Benjasil, P. Selarath and S. Deehates. 1989. Preliminary survey on Soybean yield gap analysis in Thailand CGPRT Centre, Bogor, Indonesia. 57 pp.
- Shrivastava, A.C., A. Pookpakdi, I. Soksathan and E. Sarobol. 1997. Yield gap analysis in soybean production Kasetsart J. 31 : 87- 95.
- สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1 กรมวิชาการเกษตร. 2542. รายงานผลการวิเคราะห์พื้นที่ โครงการหมู่บ้านวิชาการเกษตร จังหวัดแพร่. 64 หน้า

รูปที่ 1 แม่น้ำยม ซึ่งเกษตรกรสูบน้ำจากแม่น้ำนี้เข้าสู่แปลงถั่วเหลือง

รูปที่ 2 แปลงถั่วเหลืองของเกษตรกร ต.น้ำชำ อ.สูงเม่น จ.แพร่

รูปที่ 3 การประเมินสถานะชนบท (Participated Rural Appraisal)
ค.น้ำชำ อ.สูงเม่น จ.แพร่

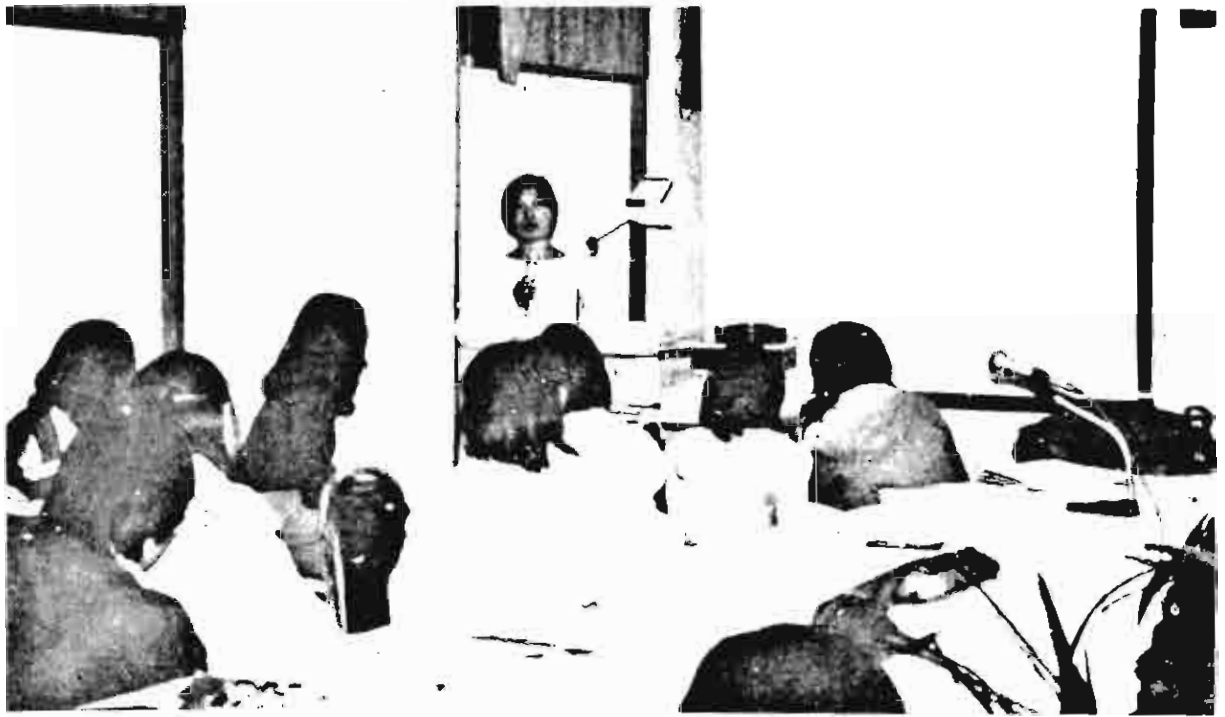
รูปที่ 4 การประเมินสถานะชนบทแบบเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal)
บ้านร่องแดง ค.น้ำชำ อ.สูงเม่น จ.แพร่

รูปที่ 5 การประเมินสถานะชนบทแบบเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal)
บ้านร่องแดง ต.น้ำชำ อ.สูงเม่น จ.แพร่

รูปที่ 6 การประเมินสถานะชนบท (Participated Rural Appraisal)
ต.น้ำชำ อ.สูงเม่น จ.แพร่

รูปที่ 7 การสรุปข้อมูลจากการวิเคราะห์เกษตรนิเวศน์ (agro-sociological analysis)

รูปที่ 8 ภาพรวมของทีมงาน

ภาคผนวก

**กำหนดการเดินทางและรายละเอียด
การวิเคราะห์พื้นที่ ของไร่นาเกษตรกร
หมู่บ้านร่องแดง ตำบลน้ำชำ
อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
วันที่ 7 – 10 กุมภาพันธ์ 2545**

วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2545

- 07 : 00 น.   ออกเดินทางจากภาควิชาพืชไร่นา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 11 : 30 น.   ถึงจังหวัดพิษณุโลก รับประทานอาหารกลางวัน
- 12 : 30 น.   ออกเดินทางจากจังหวัดพิษณุโลก
- 14 : 00 น.   ถึงสถานีทดลองพืชไร่ศรีสำโรง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย
- ผู้อำนวยการสถานีทดลองพืชไร่กล่าวต้อนรับ และบรรยายสรุป
  - ชมงานวิจัยถั่วเหลืองของสถานีทดลอง
  - รับประทานอาหารว่าง
- 15 : 30 น.   ออกเดินทางจากสถานีทดลองพืชไร่ศรีสำโรง
- 18 : 00 น.   ถึงศูนย์วิจัยข้าวแพร่ อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่
- เข้าที่พัก
- 18 : 30 น.   รับประทานอาหารเย็น
- 20 : 00 น.   บรรยายเกี่ยวกับการวิเคราะห์พื้นที่ หลักการและวิธีปฏิบัติ
- วิทยากร : อาจารย์สุวรรณ หาญวิริยะพันธ์
- สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขต 1 (เชียงใหม่)
- อาจารย์เรียรชัย อารยางกูร
- ศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่
- 22 : 00 น.   พักผ่อน

วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2545

- 07 : 30 น.   รับประทานอาหารเช้า
- 08 : 30 น.   กล่าวต้อนรับและบรรยายสรุปการวิจัยของศูนย์วิจัยข้าวแพร่
- โดย ผู้อำนวยการ : คุณวิจารณ์ วิทยศิริ
- 08 : 50 น.   ชมแปลงทดสอบของศูนย์วิจัยข้าวแพร่
- 10 : 30 น.   เดินทางจากศูนย์วิจัยข้าวแพร่
- 11 : 00 น.   เดินทางถึงหมู่บ้านร่องแดง ตำบลน้ำชำ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

- เกษตรอำเภอสูงเม่น คุณดวงดี อัครวงศ์ กล่าวต้อนรับ พร้อมทั้งแนะนำเกษตรกรตำบลน้ำคำ คุณสมเดช จินากุล พร้อมเกษตรกรที่เข้าร่วมในการวิเคราะห์พื้นที่
- เริ่มการวิเคราะห์พื้นที่

วิทยากร : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสรา สุขสถาน

อาจารย์สุวรรณ หาญวิริยะพันธ์

อาจารย์เชิรชัย อารยางกูร

รองศาสตราจารย์ ดร.อภิพรหม พุกภักดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชร เลิศมงคล

12 : 30 น. ร่วมรับประทานอาหารพร้อมเกษตรกร

13 : 30 น. วิเคราะห์พื้นที่ (ต่อ)

15 : 30 น. สรุปผลการวิเคราะห์พื้นที่และแนวทางการตั้ง Key question สำหรับการทำการวิเคราะห์สถานะชนบทแบบเร่งด่วน (Rapid rural appraisal) ในวันรุ่งขึ้น

วิทยากร : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสรา สุขสถาน

อาจารย์สุวรรณ หาญวิริยะพันธ์

16 : 30 น. ชมแปลงทดสอบการปลูกถั่วเหลืองในไร่นาเกษตรกร

วิทยากร : อาจารย์เชิรชัย อารยางกูร

18 : 00 น. เดินทางกลับจังหวัดแพร่ ชมเมืองแพร่ และรับประทานอาหารเย็น

20 : 30 น. เดินทางกลับที่พักศูนย์วิจัยข้าวแพร่

วันที่ 9 มกราคม 2545

07 : 30 น. รับประทานอาหารเช้า

08 : 30 น. เดินทางจากศูนย์วิจัยข้าวแพร่ มายังบ้านร่องแคม ตำบลน้ำคำ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

09 : 00 น. เริ่มการวิเคราะห์พื้นที่ โดยการประเมินสถานะชนบทอย่างเร่งด่วน

12 : 00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

13 : 00 น. วิเคราะห์พื้นที่โดยการประเมินสถานะชนบทอย่างเร่งด่วน (ต่อ)

14 : 00 น. เสร็จสิ้นการวิเคราะห์พื้นที่ เดินทางเข้าจังหวัดแพร่

15 : 00 น. แวะมนัสการพระธาตุช่อแฮ

หากมีเวลาแวะชมแพะเมืองผี หรือบ้านประทับใจ

16 : 00 น. เดินทางกลับศูนย์วิจัยข้าวแพร่

- นิติใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลสรุปผลการวิเคราะห์พื้นที่ในระหว่างเวลา 16 : 30 – 18 : 30 น.

18 : 30 น. รับประทานอาหารเย็นที่ตลาดใต้รุ่ง

20 : 00 น. เสนอผลการวิเคราะห์พื้นที่ ณ ห้องประชุมศูนย์วิจัยข้าวแพร่

22 : 00 น. พักผ่อน

วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2545

- 07 : 30 น.   รับประทานอาหารเช้า
- 08 : 30 น.   เดินทางออกจากศูนย์วิจัยข้าวแพร่
- 10 : 30 น.   ถึงจังหวัดพิษณุโลก นมัสการพระพุทธชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก
- 11 : 30 น.   พักรับประทานอาหารกลางวัน
- 12 : 30 น.   เดินทางออกจากจังหวัดพิษณุโลก
- 17 : 30 น.   ถึงกรุงเทพมหานครโดยสวัสดิภาพ

**รายชื่ออาจารย์ ผู้ช่วยนักวิจัย และนิสิตปริญญาโท
ที่จะเดินทางไปฝึกปฏิบัติภาคสนามวิเคราะห์พื้นที่**

อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

วันที่ 7-8-9-10 กุมภาพันธ์ 2545

1.	นายอภิพรรณ	ทุกภาค	ภาควิชาพืชไร่นา คณะเกษตร
2.	นางอิศรา	สุขสถาน	ภาควิชาพืชไร่นา คณะเกษตร
3.	นางวัชรวิ	เลิศมงคล	ภาควิชาพืชไร่นา คณะเกษตร
4.	นางสาวธมลวรรณ	จิวิรัมย์	ภาควิชาพืชไร่นา คณะเกษตร
5.	นายอนุกุล	อ่อนนุ่ม	ภาควิชาพืชไร่นา คณะเกษตร
6.	น.ส.นันทิยา	พนมจันทร์	คณะเกษตร วิชา 003596
7.	น.ส.เบญจมาศ	คำสืบ	คณะเกษตร วิชา 003596
8.	น.ส.วิรมก	ชัยสงคราม	คณะเกษตร วิชา 003596
9.	Mr.Boualaythong	Koumphonh	คณะเกษตร วิชา 003596
10.	น.ส.นิภาวรรณ	โพธิ์สุวรรณ	คณะเกษตร วิชา 003596
11.	น.ส.กมลดา	โอเลย	คณะเกษตร วิชา 003596
12.	น.ส.สุทิชา	พันธุ์แสง	คณะเกษตร วิชา 003596
13.	น.ส.วัฒนาวรรณ	ศรีสมพร	คณะเกษตร วิชา 003596
14.	นายถวิตรี	ธนูปรมาภรณ์	คณะเกษตร วิชา 003461
15.	น.ส.พรพนา	เหล่าสุวรรณ	คณะเกษตร วิชา 003461
16.	นายศุภฤกษ์	กลิ่นหวล	คณะเกษตร วิชา 003461
17.	น.ส.แสงดาว	เขาแก้ว	คณะเกษตร วิชา 003461
18.	น.ส.อุดมลักษณ์	อำพันทอง	คณะเกษตร วิชา 003461
19.	น.ส.สุพมาลย์	เลิศมงคล	คณะเกษตร วิชา 003461
20.	น.ส.อรกมล	ไกรวงศ์	คณะเกษตร วิชา 003461
21.	น.ส.ชนิตา	จรัญวรรณ	คณะเกษตร วิชา 003461
22.	นายประมุข	ถิ่นใหญ่	คณะเกษตร วิชา 003461
23.	น.ส.วาสนา	อินแดง	คณะเกษตร วิชา 003461
24.	น.ส.กฤษณา	ทิวาตรี	คณะเกษตร วิชา 003461
25.	น.ส.จินตนา	คูงดา	คณะเกษตร วิชา 003461
26.	น.ส.มาณี	ศรีปน	คณะเกษตร วิชา 003461
27.	น.ส.ฐานุภา	อยู่อุ่นพะเนา	คณะเกษตร วิชา 003461
28.	น.ส.ทิพยา	ไกรทอง	คณะเกษตร วิชา 003461 และ วิชา 003596

29.	น.ศ.วาทีย์	เอ็งฉ้วน	คณะเกษตร	วิชา 003461 และวิชา 003596
30.	น.ศ.วิลาวัลย์	หนูกลิ่น	คณะเกษตร	วิชา 003461 และวิชา 003596
31.	น.ศ.สุภาวรรณ	ประพันธ์	คณะเกษตร	วิชา 003461
32.	น.ศ.สุวรรณี	เกษกมลทัศน์	คณะเกษตร	วิชา 003461
33.	น.ศ.กรกช	อุทัยวรรณ	คณะเกษตร	วิชา 003461
34.	นายสมศักดิ์	เจริญวัย	คณะเกษตร	วิชา 003461

กลุ่มของนิสิตฝึกปฏิบัติวิเคราะห์พื้นที่
บ้านร่องแดง ตำบลน้ำชำ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
วันที่ 8-9 กุมภาพันธ์ 2545

กลุ่มที่ 1	นายทวิศร์	ธนูปมากรณ์
	น.ส.พรนภา	เหล่าสุวรรณ
	นายศุภฤกษ์	กลิ่นหวล
	น.ส.นันทิยา	พนมจันทร์
	น.ส.วัฒนาวรรณ	ศรีสมพร
กลุ่มที่ 2	น.ส.แสงดาว	เขาแก้ว
	น.ส.อุดมลักษณ์	อำพันทอง
	น.ส.สุพมาลย์	เลิศมงคล
	น.ส.เบญจมาศ	คำสืบ
กลุ่มที่ 3	น.ส.อรกมล	ไกรวงศ์
	น.ส.ชนิดา	จริยวรรณ
	นายประมุข	ถิ่นใหญ่
	น.ส.วีรมล	ชัยสงคราม
กลุ่มที่ 4	นางวาสนา	อินแถลง
	น.ส.กฤษณา	ทิวาตรี
	น.ส.จินตนา	คุดดา
	Mr.Boualaythong	Koumphonh
กลุ่มที่ 5	น.ส.มาณี	ศรีปณ
	น.ส.ภาณุภา	อยู่อุ่นพะเนา
	น.ส.ทิพยา	ไกรทอง
	น.ส.นิภาวรรณ	โพธิ์สุพรรณ

กลุ่มที่ 6	น.ส.วาทนีย์	เอ็งฉ้วน
	น.ส.วิลาวัลย์	หนูกลิ่น
	น.ส.สุภาวรรณ	ประพันธ์
	น.ส.กมลดา	โอเลบ

กลุ่มที่ 7	น.ส.สุวรรณี	เกศกมลตาตน์
	น.ส.กรกช	อุทัยวรรณ
	นายสมศักดิ์	เจริญวัย
	น.ส.ฤทธิษา	พันธุ์เก่ง

รายนามผู้เข้าร่วมการวิเคราะห์พื้นที่โครงการยกระดับผลผลิตและรายได้ของเกษตรกร
ผู้ปลูกถั่วเหลือง โดยการทดสอบในไร่นา ณ อ.สูงเม่น จ.แพร่

เจ้าของโครงการ : ภาควิชาพืชไร่นา คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. คณะผู้ดำเนินการ :

1.1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.อภิพรรณ พุกภักดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสรา สุขสถาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วชิร เลิศมงคล

นางสาวธมลวรรณ จิรัมย์ย์

นายอนุตล อ่อนน้อม

ผู้จัดการวิชา 003461, 003596

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ผู้ร่วมสอนและผู้ร่วมโครงการ

ผู้ร่วมโครงการ

ผู้ช่วยนักวิจัย

นิติศปริญญาโท

โครงการวิจัยเพื่อยกระดับผล

ผลิตและรายได้ของเกษตรกร

ผู้ปลูกถั่วเหลือง โดย การทดสอบ

ในไร่นา (สกว.)

1.2 กรมวิชาการเกษตร

ก. นายเชิรชัย อารยางกูร

ข. นายสุวรรณ หาญวิริยะพันธุ์

ค. นายวิจารณ์ วิทยศิริ

ง. นายพรศักดิ์ คงพุดตาน

นักวิชาการเกษตร 8

ศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่

หัวหน้าโครงการ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตถั่วเหลือง :

ภาคเหนือตอนบน

นักวิชาการเกษตร 7

สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขต 1 (เชียงใหม่)

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยข้าวแพร่

อำเภอวังทอง จังหวัดแพร่

ผู้อำนวยการสถานีทดลองพืชไร่

ศรีสำโรง อำเภอสรีสำโรง

จังหวัดสุโขทัย

1.3 กรมส่งเสริมการเกษตร**ก. นายดวงดี อัครวงศ์****ข. นายสมเดช จินากุล****เกษตรอำเภอสูงเนิน จังหวัดแพร่****เกษตรตำบลน้ำคำ อำเภอสูงเนิน
จังหวัดแพร่**

รายนามเกษตรกรผู้เข้าร่วมการวิเคราะห์พื้นที่
วันที่ 8 – 9 กุมภาพันธ์ 2545

	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
1	นายบุญส่ง ศรีนวล	หมู่ 6 บ้านร่องแดง
2	นางคำจวบ พัดรำ	
3	นายมนูญ ชำนาญ	
4	นางสายทอง แสนเพชร	
5	นายประสิทธิ์ งามสะอาด	
6	นายเสวียน งามสะอาด	
7	นายปิ่น งามสะอาด	
8	นายสมบุญ จินดาจัด	
9	นายธนู ปลาส่วน	
10	นายวิชาญ คำมา	
11	นางเจษฎาพร เคื่อนเพ็ญ	
12	นายศวิท เมคิน	
13	นายสินธุ ชำนาญ	
14	นายมงคล คีคพิณ	
15	นางแสงดาว เวียงทอง	
16	นางผ่องพรรณ สว่างาม	
17	นางกิ่ง ประสงค์	หมู่ 6 บ้านร่องแดง
18	นางหน่ายคำ เรือนคำ	หมู่ 6 บ้านร่องแดง
19	นายแดง เจริญวัย	หมู่ 6 บ้านร่องแดง
20	นายคฤงคาร ปรีชา	หมู่ 6 บ้านร่องแดง
21	นายทา ปลาส่วน	หมู่ 6 บ้านร่องแดง
22	นางทองคำ กะสาย	หมู่ 6 บ้านร่องแดง
23	นางแสงจันทร์ ก้อนจินดา	หมู่ 6 บ้านร่องแดง
24	นางทิพย์ กิ่งพลอย	หมู่ 6 บ้านร่องแดง
25	น.ส. คำปิ่น ลำไย	
26	นางชุม อินจันทร์	
27	นายคำเนิน สืบพลอย	

ชื่อ-สกุล

- 28 นางผดุง คีตพิณ
- 29 นางสุพัตรา เมคิน
- 30 นางลออ เมคิน
- 31 นางปริศนา เสาวนนท์
- 32 นางเล็ก ปิ่นใจ
- 33 นางเที่ยง ท่วงที
- 34 นางวิสัย งามสะอาด
- 35 นายบุญยง คีตพิณ
- 36 นางผ่องผิว กำป็น
- 37 นางสาวทอง แสนเพชร
- 38 นางถัดดา งามสะอาด
- 39 นางสาวณัฏฐ์ สีทอง
- 40 นางเรียม ใจแก้ว
- 41 นางบุญสืบ เทพตะ
- 42 นายเล็ก งามสะอาด
- 43 นายสนั่น แสนประภา
- 44 นางบุหงา ถือแก้ว
- 45 นายแสวง สว่างงาม
- 46 นางเครือวัลย์ ปิงใจ
- 47 นายปิ่น ก้อนคำ
- 48 นายปิ่น งามสะอาด
- 49 นางเดิ๋ว แก้วรวม
- 50 นางวิสัย งามสะอาด
- 51 นายคำคาญ งามสะอาด
- 52 นายเสียงทิพย์ ช้างบุบ
- 53 นายประสาธ ฤงคำ
- 54 นายทอน ท่าทาง
- 55 นายเสน่ห์ เมฆินทร์
- 56 นางผ่องผิว กำป็น
- 57 นางเสริม กังหัน
- 58 นางบุหงา ถือแก้ว

	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	พื้นที่ปลูก
59	นางนึ่ง ปลาสุวรรณ		
60	นางพริณ กำไร		
61	นางบัวผัน ศรีนวล		
62	นางเหรียญ พลโท		
63	นางฟองจันทร์ สุกใส	6 ม. 6 บ้านร่องแดง	
64	นางก้อน งามสะอาด	14/1 ม. 6 บ้านร่องแดง	
65	นางเสี้ยน ชำนาญ	77/1 ม. 6 บ้านร่องแดง	
66	นางอร งามสะอาด	14/2 ม. 6 บ้านร่องแดง	
67	นางสมศรี ชิดดี	52/3 ม. 6 บ้านร่องแดง	
68	นางทองพิน คีคพิน	52/3 ม. 6 บ้านร่องแดง	
69	นายสมหวัง งามสะอาด	14/4 ม. 6 บ้านร่องแดง	
70	นางฟองจันทร์ ใจแก้ว	67/1 ม. 6 บ้านร่องแดง	
71	นางปทุม ขัยก		
72	นายฉม้ง งามสะอาด		
73	นายอำนาจ ปิงใจ	60 ม. 6 บ้านร่องแดง	